Nr. 5 (71) • Casa de Creație a Republicii Moldova • mai 2017

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ŞI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

VALENTINA GÂLCĂ

LA MULȚI ANI, STIMATĂ DOAMNĂ!

Sumar

TATIANA BUTNARU
Rosturile verdelui matern în poezia lui Ion Vatamanu.....1

COLECTIVUL BIBLIOTECII PENTRU COPII, DROCHIA
Creativitatea nu are hotare 3

AURICA MORARI
Revenirea acasă a poetului Bogdan Istru 3

M. ANDRIEȘ
Te-aștept Isuse-n casa mea.....4

DUMITRU PĂSAT
Adevărul lui Karl Marx despre români.....5

ANATOL EREMIA
Destinul cuvintelor 12.....7

DANIEL ROTARU
Pisicul Tom și peștișorul Bul-Bul.....8

ION DOMENCO
Cu porțile sufletului larg deschise 9

MARIA MÂTCU
Cartea „Durerea visului“ de Dumitru Hasnaș 10

PAVEL POPA
Iertăciunea – act ceremonial cu valoare simbolică 11

ECATERINA BARABOI, RODICA MUNTEANU
„Femeie cu chip de lăcrămioară“..... 15

ECATERINA CERNATU
Valentina Gâlcă – destin pe altarul cântecului tradițional 16

MARIA SCOARȚĂ
Oportunități, succese, avantaje 18

MARIANA COCIERU
Modalități de transstilizare a folclorului în creația lui Creangă 20
Reportaj foto..... 25

VALENTINA RĂILEAN
„Că nu e om să nu fi scris o poezie“ 22

ALEXANDRINA BÂNZARI-ANTOHI, CORINA ILIEV
Performanțele Școlii de Muzică „George Enescu“
la aniversarea de 60 ani 22

PROIECTUL **„REALITĂȚI CULTURALE”**
nr. 5 (71) mai 2017

Adresa: *mun. Chișinău, str. București, 68, of. 338, 324*
Tel.: *(+373 22) 20-25-53 (redacția)*
Mob.: *(069) 39 24 98* (**P. Popa**)
Fax: *(+373 22) 20-25-55*
E-mail: *popapavel55@gmail.com*

Sergiu Cojocaru

COLEGIUL DE REDACŢIE

Pavel Popa, *redactor-șef*

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Naţional de Etnografie și Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș, *AȘM*

dr. Mariana Cocieru, *AȘM*

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcţia Cultură mun. Bălţi

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului Culturii

Dr. **TATIANA BUTNARU**

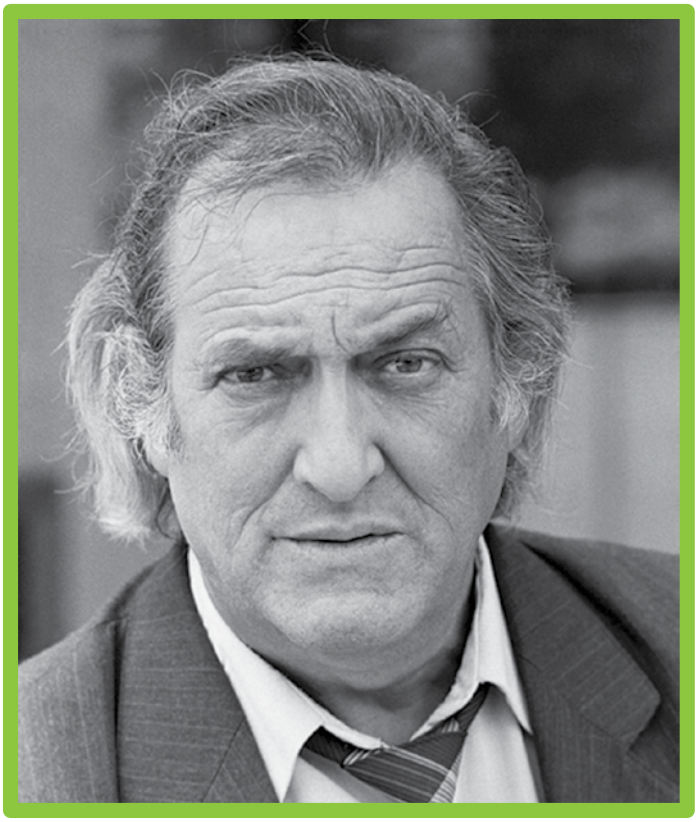

Rosturile verdelui matern în poezia lui Ion Vatamanu

Preferința pentru fondul mitic al folclorului românesc constituie o latură esențială a scrisului lui I. Vatamanu, care respectând cu strictețe principiile transfigurării populare, își redimensionează versul potrivit unor elemente de sensibilitate modernă. Poetul transcende tulburător în peisajele rurale „cu flori de măzăriche" prin intermediul unor mijloace moderne de exprimare, el posedă o estetică a transfigurării folclorice precedată de o simplitate revelatorie. I. Vatamanu se detașează de impulsurile nevralgice ale curentelor moderniste, pentru că de la distanță, prin contemplare și meditație, să revină la sugestia mitico – folclorică, dar în același timp să se mențină în contextul unui sistem de imagini de semnificație modernă. Versul: La ce-mi trebuie mie/Atomul?!/Oare nu – nflorea/Pomul?!/Oare nu iubea/Omul?! (I. Vatamanu, Basmaua)

Nu conține pur și simplu o întrebare retorică, pe care o resimte autorul într-un moment de decepție sufletească, determinată fiind de ritmurile tehnicizării și consecințelor nefaste ale revoluției științifice. Este mai degrabă protestul unei generații împotriva apocalipsei timpului, a tot ce se opune spiritului creator al omului. De aceea o metaforă precum este „un verde ne vede", ori, maternă frunză-n ram" esențializează o stare de spirit, un concept de viață omenească, ea conține o cheie poetică pentru deschiderea multiplă a temeiurilor spiritualității autohtone. Metafora verdelui des întâlnită în poezia lui I. Vatamanu culminează un simbol universal de origine folclorică și face referință la un complex de imagini artistice tradiționale. După spusele criticului român G. Drăgan verdele, întruchipează umanul, speranța, vitalitatea, nemurirea, principiul feminin (fertilul protector)" [1, p. 72].

Concepută drept, emblemă a salvări, a luminii spirituale" [2, p. 72], verdele e omniprezent în sistemul poetic eminescian, precum și în scrierile unor reprezentanți șaizeciști, cum ar fi G. Vieru, L. Damian, I. Vatamanu pentru a materializa conceptul popular despre vitalitatea spirituală a neamului. Verdele este modul de integrare în spațiul universului, a unei filosofii existențiale determinată de ritmul mișcării. L. Damian invocă verdele pentru a substanțializa setea de primenire, de împlinire sufletească., Verdele matern" este verbul care ne ocrotește și ne asigură vitalitatea, este curgerea dialectică a vieții și a naturii. Pornind de la, invocația magică a rapsodului anonim", I. Vatamanu la fel ca și colegii săi de generație conturează un destin al frunzei și al verdelui, Tremurul frunzei de copac", de unde pornesc impulsurile artistice ale creației sale, este o învolburare dialectică ce prelungește vibrația populară. Rosturile, verdelui matern", veșnic verde", dau naștere unui zvâcnet de frunză, capabil să păstreze universul intuiției populare cu firescul improvizării lui: *Verde, numai cer, /Verde, numai șes, /A căzut poetul –/ Stea în univers. /A iubit poetul/Țara lui de frunze, /O iubire verde –/Ierbile pe buze*. (I. Vatamanu, *Verdele poetului*)

Detașarea de convenția folclorică are loc undeva în miezul subtilităților artistice, iar apropierea se realizează în plan concret senzorial. În conturarea verdelui, I. Vatamanu vede întruchiparea unui crez popular de profunzime mioritică. Autorul se integrează în subtextul acestui crez prin dorința de a permanentiza, a se disimula în acel, veșnic verde" al universului „ca frunza". Or, aceasta, îl determină sa fie ademenit de legea frunzelor într-un joc, am spune, puțin verosimil. Ciclul *De ziua frunzei* este o avalanșă de metafore, care la originea lor provin din semnificația conceptuală a tradiționalului „frunză verde". De exemplu: *Și-am zis frunză- colindare, /Din cântare în cântare/Tot o frunză călătoare –/Frunză verde de nu moare* (I. Vatamanu, *Și-am zis frunză*)

Deși atmosfera lirică este redată cu mijloace moderne, sinteza folclorică de viziune predomină și însuflețește universul poeziei. Atmosfera folclorică este condensată prin procedeul anaforei, care stilistic aprofundează substanța estetică a versului. I. Vatamanu, la fel ca și L. Damian, este un inovator în domeniul folclorismului și reprezintă, după cum apreciază o asemenea situație D. Cesereanu „sal-

tul artistic de la cantitate de calitate, prin care s-au obținut valori literare superioare, derivate din folclor şi conjugate cu alte influențe particulare" [2, p. 60]. Viziunea artistică a acestor scriitori e determinată de două orientări ce coexistă simultan: modernistă şi tradiționalistă. Dacă creația fiecărui autor în parte ar fi analizată prin această corelație, ar rezulta că orientarea tradiționalistă se reconfortează permanent din inovația artei moderne, fenomen care potrivit opiniei cercetătorului D. Grigorescu include, nu numai înnoirile aduse expresiei poetice, dar şi acele semnificații prin care poezia modernă continuă tradiția secolelor anterioare" [3, p.11].

Orientarea modernistă la rândul ei se infiltrează în substanța lirică a tradiției autohtone cu profunde însuşiri naționale, ce porneşte din filonul popular şi se afirmă treptat în creația unor scriitori cu un fond artistic comun, dar cu variate mijloace de investigație poetică. Începând cu Baudelaire şi terminând chiar şi cu unele individualități artistice basarabene, permanent în literatura secolului XX, s-a simțit necesară o înnoire a expresiei lirice pe măsura unor schimbări calitative din sfera artei literare. Prin viziunea estetică asupra lumii, precum şi inovația formulei poetice, I. Vatamanu conferă folclorismului un înțeles modern.

Orientarea tradiționalistă se manifestă printr-un mod concret de generalizare a materialului de viață, printr-o serie de detalii rustice şi motive autohtone. Atunci când invocă anumite crâmpeie din natură sau ambianța rustică a meleagului natal, „la Bucovina sus, la dulcea Eminescu", I. Vatamanu se orientează mai mult spre un tradiționalism infiltrat prin filiera elementului folcloric.

Analogia stilistică cu folclorul, modalitate interceptată încă de T. Arghezi, se realizează, mai mult în contextul subtilităților artistice. Prin repetările ritmice a unei imagini artistice similare. I. Vataman intuieşte „o continuare de frunze", care după expresia criticii literare redă, „circuitul vital în natură... ba intensificând un sentiment de nostalgie, ba dimpotrivă –accentuând vitalitatea omului şi a firii" [4, p. 218]

Modalitățile oximorone despre destinul frunzei este tentația unei meditații grave, a unei resurecții spirituale în cadrul unor probleme existențiale, unde eroul liric al poeziei lui I. Vatamanu se regăseşte şi revine la o condiție firească de viață: *Iar noi soseam acasă, /Pur şi simplu acasă, /La casa de frunze: /Geamul- frunze, /Pragul- frunze, /Vecini rădăcini, / Cer de țărână, /Pământ de lumină, /Şi casa de frunze tot coborând/În pieptul iubitului nostru pământ* (I. Vatamanu, *La casa de frunze*)

Corelația detaliului artistic al frunzei cu astfel de motive tradiționale, cum ar fi casa, țărâna, lumina, pământul conferă versului o intensitate emoțională deosebită. Faptul poate fi demonstrat în baza mai multor exemple, care în plan stilistic confirmă prezența folclorismului. Personificarea frunzei semnifică proiectarea unor vibrante stări sufleteşti, este punctul de plecare spre depistarea şi aprofundarea conexiunii interioare cu universul.

Prin „cântecul de frunze" intonat de I. Vatamanu se poate face o analogie directă cu doinele populare. Bucuria şi tristețea, dragostea şi seninătatea lăuntrică se condiționează reciproc, ele vibrează cu nostalgia trecerii timpului. Melodicitatea versului, claritatea, profunzimea îngemănează orizontul poetic al versului lui I. Vatamanu cu simțirea populară: *Şi-am zis frunză de iubire, /De mireasă şi de mire, /Dar în frunză – logodire, /În logodnă – înnemuire* (I. Vatamanu, *Şi-am zis frunză*)

În ultima instanță, nuanța figurată a imaginii frunzei este adaptată unui sens major, care semnifică ideea de baştină: *Frunza cea de pe copac, /Pomul cel de pe meleag, / Frunza cântă pe copac, /Iar copacul pe meleag, /Iar noi doi, în umbra lui, / Îi cântăm pământului: /Mie mi-i drag, /Ție ți-i drag...* (I. Vatamanu, *Ideal*)

Metaforele revărsate în ritm de odă ne duc în preajma unui cântec continuu al sufletului, izvorât din deplina îngemănare cu ființa Patriei, cu frumusețea strădaniei umane, a unei etnii multiseculare zămislită în această pledoarie poetică. I. Vatamanu cântă sfânta dragoste de țară şi asemenea autorului anonim o încadrează în intimitatea firească a sentimentului, dându-i posibilitate să se integreze în jubilația, sărbătorească a universului, prin proiectarea unor stări lirice de sorginte eminesciană. Verdele baştinei se declanşează ulterior în poezia lui I. Vatamanu prin amplasarea spirituală a elementelor vitale din spațiu terestru, pentru a reveni, acasă la părinți", unde firul de iarbă îşi găseşte resurecție în, harta poeziei" sale, pentru a cânta şi a plânge, a înălța rugăciunile sale pentru iubirea de meleag, acolo unde în lumina selenară a cuvântului îşi găseşte prefigurare: „un întreg pământ, */Tot purtând un legământ/ Alte frunze de cuvânt* (I. Vatamanu, *Şi-am zis frunză*)

I. Vatamanu se regăseşte în sublimarea sofianică a sentimentelor general - omeneşti în conformitate cu un stereotip de credință populară binecunoscut. Poetul explorează înțelesurile filosofice ale miticului şi se integrează în categoria estetică a verdelui printr-un sistem de simboluri tradiționale de o nuanță specifică. Autorul se identifică cu, mitul darnic al luminii", suprapus polarității sale fundamentare pentru ca parcurgând traiectoria timpului, sa atingă dimensiunile unui, Zeu - Arbore" în împărăția infinită a germinației universal, cea a verdelui".

Note:

1. Gh. Drăgan. Poetica eminesciană temeiuri: folclorice. Iaşi, Editura Junimea, 1989.
2. D. Cesăreanu. Arghezi şi folclorul. Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966.
3. D. Grigorescu. Direcții în poezia sec. XX. Bucureşti, Editura Eminescu, 1975.
4. E. Botezatu. Poezia şi folclorul: puncte de joncțiune. Chişinău, Editura Ştiința, 1985.

COLECTIVUL BIBLIOTECII PENTRU COPII, DROCHIA

Creativitatea nu are hotare

Școala de Arte Plastice pentru copii din or. Drochia este o instituție culturală cu tradiții vechi, iar profesorii ei s-au obișnuit să-i uimească pe toți cu rezultatele lor – diferite expoziții de picturi și alte articole de creație ale copiilor. Aderând la Serviciul Nou de Bibliotecă „Creativitate & accesibilitate”, dna Ludmila Tetco, profesoară a ȘAP și-a exprimat dorința de a-i uimi pe toți cu o nouă gamă de lucrări, acestea fiind din domeniul vestimentației, modei.

Ideea ne-a intrigat și pe noi, colaboratorii Bibliotecii pentru Copii Drochia. Au urmat zile de forfotă și agitație din partea tuturor, iar NOVATECA avea să-i poarte și pe copii și pe îndrumătorii lor în cele mai uimitoare secrete ale orientului: s-au vizionat filme, s-au studiat diferite obiceiuri și tradiții, s-au analizat lucrări de artă, s-au organizat și niște excursii virtuale – toate prin Internet.

Primele lucrări au prins viață după mai bine de o lună de zile. Au fost de bun augur: ideile au început a se îmbulzi la ușa atelierului de creație. S-au găsit și deșeuri din materiale la unul din atelierele de croitorie din oraș, iar la piața lucrurilor de mâna a doua s-a făcut rost de fel de fel de mărunțișuri, sticluțe și petricele pentru bijuterii.

Către deschiderea Zilelor „Mărțișor-2017” 20 de costume așteptau de-a gata să defileze pe podiumul din scena Casei raionale de cultură. Cei prezenți nu s-au zgârcit la aplauze fiindcă și „sultanul” și „urmașii” săi arătau impecabil. „Povestea orientală” a reușit. Mai mult ca atât: copii au fost observați de cei de la ONG „Русская община”, care le-a propus o călătorie în or. Kursk, Rusia. Aici urma să se desfășoare un concert festiv dedicat deschiderii Festivalului „Mărțișor-2017”, organizat de diaspora noastră.

Dacă celor din Drochia le-a plăcut povestea, apoi cei de la Kursk au vizionat spectacolul aplaudând în picioare.

— Țineam foarte mult la colecția noastră și ne mândrim cu ea, dar nu ne-am așteptat la un așa succes peste hotarele țării. Ne-am convins că cultura poate depăși granițele statale, iar în acest lucru ne pot servi ca însoțitori NOVATECA și SNB prestate de bibliotecă, - a remarcat dna Ludmila.

Și fiindcă aventura le-a plăcut, ne-am propus să le ajutăm și în continuare la realizarea viselor. Propunerea este accesibilă și pentru alți beneficiari ai bibliotecii.

Visați, iar noi vă vom ajuta la înaripareа ideilor feerice ale D-stră.

AURICA MORARI, BP „Bogdan Istru”

Revenirea acasă a poetului Bogdan Istru

Biblioteca Publică Pistruieni, de azi înainte, va purta cu onoare numele scriitorului Bogdan Istru.

Fiecare localitate are personalități, oameni de valoare cu care se mândresc.

Scriitorul Bogdan Istru este una din personalitățile din localitatea noastră.

Bineficiarii bibliotecii au propus ca biblioteca să poarte numele scriitorului Bogdan Istru.

Traningul Advocacy mă motiva să acționez pentru soluționarea problemei la APL.

Pentru a afla opinia oamenilor din comunitate am inițiat un sondaj de opinii cu întrebarea: „Doriți ca Biblioteca Publică Pistruieni să poarte numele scriitorului Bogdan Istru?”. Această inițiatovă a demonstrat că este susținută de o 100% din locuitori satului.

Apoi Consiliul local a luat decizia ca Biblioteca să poarte numele scriitorului Bogdan Istru.

La jubileul de 103 ani de la nașterea scriitorului Bogdan Istru, în incinta Bibliotecii publice Pistruieni sa petrecut

festivitatea de schimbare a denumirii instituției respective. La festivitate ne-au onorat cu prezența nepoata scriitorului dna Galina Starâș, primarul comunei dna Maria Mihalcenco, Ana Balan de la biblioteca Ordășei, profesori, consilieri, elevi și consăteni.

Amintiri de o valoare incontestabilă a povestit celor prezenți nepoata scriitorului Galina Starâș, doctor emerit al Republicii Moldova în vârstă de 79 ani.

Cu un omagiu a deschis evenimentul primarul Maria Mihalcenco, care a subliniat că, a venit să cinstească un nume mare, o personalitate locală, care este cel mai în măsură ca biblioteca să-i poarte numele.

Bibliotecara Aurica Morari a menționat că, tradițional, va dedică marelui scriitor Bogdan Istru, care ne-a cucerit prin scrisul și cuvântul său, acțiuni cultural științifice, pentru a cultiva spiritul valorilor locale.

În comunicarea sa „Bogdan Istru în amintirea consătenilor" dna Ana Balan a redat stima și recunoștința locuitorilor pe care o purtau față de scriitor și întâlnirile lor de suflet cu Bogdan Istru acasă.

Domnul Anton Guțu a propus o poezie pe care a recitat-o în fața scriitorului B. Istru în copilărie și a fost apreciat de scriitor.

Simbolistica acestei manifestări, a fost plăsmuită de exprimarea artistică a ansamblului „Crâșovenii" de la Gimnaziul „Anton Moraru", care recent au obținut premiul I la Concursul republican „Și tu poți fi o stea".

BP „Bogdan Istru" aduce sincere mulțumiri primăriei Pistruieni în persoana dnei Maria Mihalcenco, pentru susținere, nepoatei scriitorului Galina Starâș și tuturor celor care ne-au fost alături.

IEŞIT DIN UNIVERS POETUL
Domnului Bogdan Istru

În Pistruieni văzuta-i tu lumina zilei,
Pe aceste stânci abrupte şi frumoase.
Apa Răutului ţi-a fost leagăn
Iar vatra strămoşească alinare.

Pe staniştea asta cu multe izvoare,
Prin stâncile acestea cândva ai umblat.
Mireasma salcâmilor îmbătătoare,
O viaţă întreagă în piept ai purtat.

Păstrând în suflet amintirea,
Clinchetului drag de nicovală
Blândul şi frumosul chip al mamei
L-ai purtat mereu ca pe-o icoană.

Recunoscător o viaţă întreagă
Ai fost bunului învăţător,
Pentru sfatul bun şi îndrumarea
Pe acest tărâm nemuritor.

Ne închinăm cu pietate
În faţa talentului nemuritor
Prin secole îndepărtate
Vei reveni în amintiri cu dor.

M. ANDRIEŞ, directorul Casei de cultură

Te-aştept, Isuse-n casa mea

După marea sărbătoare Învierea Domnului în r. Rezina tradițional se desfășoară Festivalul raional al cântecului pascal la mănăstirea Saharna. Printre invitații la această acțiune culturală a fost și Ansamblul folcloric „Oxentencele" din s. Oxentea, r. Dubasari. Legătura spirituală dintre capela corală „Doina Nistrului" din or. Rezina și Ansamblul „Oxentencele" este că au evoluat în localul bisericii Sf. Nicolae din s. Oxentea în martie curent.

În data de 18 martie 2017 Ansamblul folcloric „Oxentencele" a fost invitat cu un program special în cadrul Festivalului raional al cântecului pascal din r. Rezina, au fost aplaudate în scenă deschisă de către monarhii mănăstirii și colectivele folclorice din r. Rezina. Mulțumim pentru această călătorie pe locurile sfinte primarului de Rezina dlui Simion Tatarov, băștinașul satului Oxentea. Multă recunoștință pentru primirea caldă membrilor capelei corale „Doina Nistrului" și Preotului Nicolae Bologa din s. Oxentea, care a mers cu noi la mănăstirea Saharna ca un ghid profesionist în cunoașterea istoriei și locurilor sfinte de pe teritoriul mănăstirei.

DUMITRU PĂSAT

ADEVĂRUL LUI KARL MARX DESPRE ROMÂNI

De la intrarea lui Petru cel Mare în Principatele Dunărene, Rusia s-a îngrijit de „independenţa" lor.

KARL MARX

Karl Marx, un doct cu studii universitare de drept, istorie și filosofie (teza cu care și-a luat doctoratul a fost despre filosofii greci și nu cei ruși, după cum susțin și astăzi unii – D.P.), contrariat de invaziile și oprimarea rusească în Principatele Române, a scris și despre marea tragedie a poporului nostru. Argumentul vine din îndepărtatul an 1964 (sic!), când la Editura Academiei Republicii Populare Române vedea lumina tiparului un volum pe care scria: K. Marx: Însemnări despre români (un florilegiu de manuscrise inedite publicate și îngrijite de către academicianul A. Oțetea și profesorul S. Schwan. Asta da îndrăzneală pentru acele vremuri! – D.P.).

Lecturând atent opul din scoarță în scoarță, mai trecându-l în câteva rânduri cu privirea de la prima copertă până la cea de a patra (a-l înțelege pe Marx nu e chiar atât de ușor, trebuie să știi a-l vedea printre rânduri – D.P.), am ajuns la următoarea concluzie: una a fost marxismul cu care ne-au „îmbrobodit" fariseii sovietici și cu totul altul este Karl Marx pe care l-a interesat sincer soarta și viitorul poporului român, lăsându-ne o veritabilă și vrednică lecție de istorie și demnitate românească.

Manuscrisele marxiste sunt și rodul lecturii volumului Histoire politique et sociale des Principautes Danubiennes al lui Elias Regnault, apărut, în 1855, la Paris, autorul colectând, încă de la 1848, diverse și multiple materiale istorice despre Principatele Române scrise de diferiți publiciști francezi, dar utilizând și sursele lui Nicolae Bălcescu, Ion Heliade-Rădulescu, Ion Ghica etc. Autorul celor peste 500 de pagini copertate a fost, printre altele, un susținător ardent al formării unui stat unitar român, ca și Karl Marx, de altfel...

În paginile cărții sale Marx notează cele mai importante momente ale istoriei, începând, întru exemplificare, cu asasinarea lui Grigore Ghica de către turci, care „trimit capul îmbălsămat la Constantinopol: acolo e înfipt într-un cui pe Zidurile Seraiului (1777), pentru că a protestat împotriva cedării Bucovinei în favoarea Austriei". Referitor la Pacea de la Șistov (1781), Karl Marx specifica: „Abia au plecat austriecii din Țara Românească și rușii sub Suvorov au intrat. Țara este dată pradă focului și jafului de către acesta". Dacă până una-alta doar turcii și habsburgii dominau principatele românești, începând cu ocuparea Crimeei de către ruși (1787), vecinătatea rusă devine cel mai mare și mai dezastruos pericol pentru Țările Române, mai ales că „Niciodată, preciza K. Marx, situația internațională nu a fost atât de favorabilă planurilor de cucerire ale țarismului ca în 1762, când marea curvă Ecaterina a II-a s-a urcat pe tron".

Rusia, printre multe altele, obține un „hatiserif" de la sultan, prin care i se permitea să se amestece în toate treburile principatelor, ea venind, de la Marx pornire, „întotdeauna cu armată multă și jefuitoare".

Dacă războiul dintre Franța și Rusia, în opinia marxiană, începea ceva mai devreme (prietenia dintre Napoleon și țarul Alexandru, care insista să anexeze ambele principate, n-a durat prea mult – D.P.), Basarabia, indubitabil, nu ar mai fi fost cedată rușilor de către turci. Marx scria: „Turcia nu putea ceda ceea ce nu-i aparținea, pentru că Poarta Otomană n-a fost niciodată suverană asupra țărilor române". Asta ar însemna, așadar, că Rusia nu avea niciun drept să ia ceea ce nu-i aparținea, dar o asemenea Rusie (lecturați-l atent pe Marx în cazul dat – D.P.) nu a existat vreodată...

Învingându-l pe Napoleon, Alexandru avea votul hotărâtor în Congresul de la Viena. „Rușii, preciza Marx, s-au arătat așa cum sunt: jaful și ocuparea Basarabiei au spulberat toate iluziile... Țăranul care suferise cel mai mult de pe urma ocupației n-avea pentru muscal decât cuvinte de ură". Parcurgând pasajele așternute pe hârtie (printre puținii care au putut să le citească în faza lor incipientă au fost și fiicele sale Laura, Eleonor și Jenny, care le retranscriau pentru editură – D.P.), îți dai ușor seama cât de sensibil a fost Marx la suferințele țăranilor români, pe cât de năpăstuiți de boierii lor, pe atât de jefuiți și schingiuiți de către ruși. Kutuzov declara cu cruzime: „Vi se lasă ochii, ca să puteți plânge".

Referindu-se la răscoala lui Tudor Vladimirescu, K. Marx face următoarea remarcă elogioasă: „Vladimirescu era patriot român... Pentru el rusul și fanarioții sunt dușmanii cei mai mari... Tudor respinge alianța rusă... Uciderea lui este un asasinat mârșav". Totuși după 1821 intervin și ceva schimbări, deoarece, săturându-se până și ei de fanarioții lor, turcii acceptă iarăși numirea de domnitori pământeni, care, observă Marx, „au pus la locul de cinste limba românească disprețuită de retorii Fanarului".

Coborând mai la vale, să vedem ce ne spune Karl Marx (o descrie pe larg – D.P.) despre ocupația rusească din timpul Războiului ruso-turc din 1828-1829, când 150 de mii de ruși au invadat, mai dihai decât lăcustele, întreg pământul românesc. „Au avut loc excese groaznice, concretizează Marx. Contribuții de tot felul în produse, furaje, vite, corvezi, hoții, omoruri etc. Bărbați și femei au fost înhămați (jug pe care îl purtăm și astăzi – D.P.) la care cu vizitii cazaci care nu-și cruțau nici bâta, nici vârful lăncii lor. Peste 30.000 de români fură smulși de la lucrările câmpului pentru a servi ca animale de muncă". „Jaful și haosul" au ținut până la 1835, adică încă șase ani după terminarea războiului și Pacea de la Adrianopol, în care muscalii, ca „învingători", au dispus

cum au vrut de Principatele Române, care ajunseră marfă de târg între otomani și „curtea protectoare”: „Orloff, în numele țarului, propune sultanului să cumpere cele două provincii, oferindu-i 36.000.000 fr.”.

Printre altele fie spus, Marx observa: „Războaiele Rusiei împotriva Turciei au loc întotdeauna atunci când la granița de apus a Rusiei domnește pacea și când Europa este ocupată, într-un fel sau altul, în altă parte”.

Apropo. Între 1829 și 1835 guvernatorul general al Principatelor Române a fost Kiseleff, timp în care românii își pierduseră orice urmă de independență și libertate, deoarece veneticul, prin forță și dictat, a înlăturat (alungând, închizând, omorând – D.P.) pe toți românii care protestau împotriva „excelenței sale”. „Curtea protectoare”, astfel, „ne scăpa” de „semiluna” care ne „amenința” creștinismul... În așa mod „frații noștri pravoslavnici s-au jertfit pentru noi” (o farsă mai înălțătoare la Poarta tuturor religiilor nici că putea exista – D.P.). În iunie 1940 și august 1944 „glorioasa” armată roșie „ne-a eliberat” de „exploatatorii noștri și de creștinismul nostru”. Vorba lui Eminescu: „Vreme trece, vreme vine. / Toate-s vechi și nouă toate”. Dar și vorba lui Marx, întâi trebuie să trăim tragedia istorică, abia apoi să ne dăm seama de farsele ei! Am învățat ceva până acum? Nimic. Știți de ce? Fiindcă suntem o „națiune prea deșteaptă” ca să mai avem nevoie de istorie. În schimb, „percep” câte ceva unii dintre „ex-bravii noștri conducători”, ba că circumferința ar avea 380 de grade, ba că „nafta vine de la găgăuți”, ba că „gazâli ies nu pi borta șeia”, ba că ei, copiii, ar „trebui împușcați”, iar „descoperirea mileniului III” este că Iisus Hristos s-a născut pentru a fi Primul comunist / leninet etc.

Dar să revenim la Marx, care nota: „În octombrie 1834, Rusia evacua, în sfârșit, Principatele. Înainte de plecarea sa, Kiseleff încredința toate posturile, parte fanarioților, parte altor levantini... și ca ofițeri subalterni, ruși sau creaturi rusești!”... Iar „Pentru a se răzbuna împotriva rezistenței pasive opuse de poporul complet dezarmat, rușii, în timpul retragerii lor din Valahia Mică (adică Moldova – D.P.), s-au dedat la cele mai dezgustătoare atrocități și distrugeri. Au luat cu ei întreaga vistierie, pecețile și arhivele administrației, precum și obiectele bisericești. Înainte de plecare au înjunghiat vitele care au scăpat de la nenumăratele achiziții anterioare, dar nu le-au dus cu ei, ci le-au lăsat să putrezească, și au făcut acest lucru numai pentru ca poporul să simtă toată cruzimea și ura lor” Până și țarul, auzind de toate acestea, precum și de folosirea moldovenilor ca vite de tracțiune, ar fi declarat tranșant: „Nu mai pot să permit și mai departe asemenea grozăvii”. Aici se încadrează de minune și spusele lui Eminescu: „Oriunde românii au căzut sub stăpânirea directă sau indirectă a slavilor, dezvoltarea lor firească s-a curmat cu mijloace silnice...”

Ajungând la alegerea unui domnitor conform Regulamentului Organic (dar voinței rusești – D.P.), Marx releva un caz: „Alegerea are loc la 1 ianuarie 1843. Rusia îi vine în ajutor... Bibescu este ales... Ca un veritabil parvenit, el începu prin jaf și agiotaj... Bibescu devenea din ce în ce mai slugarnic față de Rusia. Un rus Trandafirov (o corcitură românească rusificată, despre care K. Marx nu avea de unde s-o știe – D.P.) venise în Țara Românească sub pretextul de a înființa o mare exploatare minieră. Obținu concesii enorme... Bibescu – un țigan înfumurat – era acum stăpân absolut”.

Karl Marx enunță și un alt adevăr istoric, tăinuit și până acum: „Ideea politică fundamentală a Revoluției din 1848 de la București, când orice ofițer sau slujitor devotat Rusiei putea fi numit boier, a fost o mișcare împotriva protectoratului rus”.

Românii din Transilvania „sunt opriți să poarte haine și pantaloni de postav, cizme, pălărie mai scumpă de un florin și cămașă de pânză fină. Ei erau numiți „plebea vagabondă”, deși formau 2/3 din populație, în timp ce ungurii, sașii, secuii, grecii, armenii formează numai cealaltă treime. Principiul fundamental al legii maghiare: Nobilitas Hungaria est... În Dieta din 1847 s-a manifestat cel mai injurios dispreț față de români: a topi toate naționalitățile cu naționalitatea maghiară...” (Au încercat-o și rușii cu „naționalitatea sovietică”, ei rămânând a fi „samaia velikaia i moguceaia”, dar nu e chiar totul negru sub soare – D.P.). La finele manuscrisului său despre Revoluția din Transilvania, K. Marx conchide: „Fără românii din Transilvania, comandați de Iancu, rușii nu ar fi fost în stare să se măsoare cu Bem”. De la Marx zicere: „La 29 septembrie 1848, rușii intrară în Țara Românească, ca „liberatori” (ghilimelele îi aparțin – D.P.). Astfel proceda Rusia țaristă când tindea cu orice preț să-și atingă scopurile, insistând să se acorde statutul de „teritorii independente” sau „autonomie” pământurilor pe care intenționau să le acapareze, deoarece, „ca și tătarii, rușii întotdeauna au avut, după Nicolae Iorga, lăcomia pământului”.

Să revenim mereu la însemnările lui Karl Marx despre români, de unde avem atâtea și atâtea de învățat, fiindcă dascălul marxismului avea gândire / logică / înțelepciune. El nu a fost un „gurist”, „licheluță”, „pseudomoralist”, „filosofel”, „pseudopatriot” etc., atât de „plodiți” în zilele noastre...

Să-l reflectăm pe Karl Marx în oglinda pe care o merită, fiindcă înviorarea, luminarea și deșteptarea națiunii noastre pornesc și de la concepțiile marxiste despre români (chestiuni abordate, printre altele, de Engels și Lenin, dar nu e cazul să le dezvăluim opiniile – D.P.). Marx ne învață cum să nu ne lăsăm conduși de niște ordinare slugi / lichele / lepădături / cozi rusești, de ortacii lor. El ne demonstrează „pe viu” că „fratele mai mare” prin forță brută, prin constrângere și putere inchizițională ne-a îndoctrinat, depersonalizat și transformat într-o turmă docilă, îngenuncheată în fața Moscovei (prostie / lâncezeală / nimicnicie, din care, tragică situație, nicidecum nu ne putem dezmetici – D.P.).

Karl Marx, așadar, revine în contemporaneitate cu o veritabilă lecție de istorie românească, numită istoria cotropirilor și exploatărilor Principatelor Dunărene de către ruși, ale căror „eliberări” (de la 1711 și până în prezent – D.P.) s-au dovedit a fi mai dezastruoase decât toate invaziile care s-au abătut asupra pământului și poporului românesc în peste 2000 de ani!

P.S.: Stimați specialiști în istorie, ar fi binevenită o ediție care ar încorpora opiniile lui Marx, Engels și Lenin privind românii, ca să putem familiariza și tânăra generație cu adevărul spus despre noi de către clasicii marxism-leninismului, așa cum o merită. Bine ar fi ca cineva să vină în presă cu opiniile lui Enghels și Lenin despre noi, românii...

Rubrică îngrijită de **dr. hab. Anatol Eremia**

Destinul cuvintelor - 12

Din istoria cuvintelor (4) Sare, salină, ocnă.

dr. hab. **Anatol Eremia**

Sarea e unul din cele mai prețioase alimente de care oamenii, în viața lor, nici cum nu se pot lipsi. Scumpă și mult căutată era pe vremuri sarea. Despre aceasta ne mărturisesc scrierile autorilor antici. La începuturi sarea se obținea prin evaporarea apei de mare, iar mai târziu prin explorarea zăcămintelor subpământene.

Se presupune că oamenii primitivi acumulau aditivul alimentar de sare prin consumul de plante care de la natură conțineau anumite doze de sare, plante ce creșteau în apropierea lacurilor sărate și pe țărmurile mărilor și oceanelor. În aceste locuri sarea se procura și de pe pietrele masive, ea provenind din picăturile de apă aduse de valuri și evaporate sub acțiunea căldurii razelor solare. Sarea se obținea și prin fierberea apei de mare până la o anumită concentrație. Se utiliza și apa sărată a izvoarelor minerale.

În Evul Mediu, iar în unele regiuni marine și astăzi, sarea se produce prin sistemul salternelor. Salternele sunt niște platforme plane, construite din scânduri și alte materiale lemnoase și rășinoase, instalate pe malurile mărilor și lacurilor sărate, incipientele formate fiind umplute cu apa sărată a mării și lacurilor. Sub acțiune căldurii solare apa, după o anumită perioadă de vreme, se evapora și în locul ei rămânea un strat subțire de sare. Sarea solară era folosită alături de cea obținută prin extracție din minele de sare. Principalele mine de sare de pe continental european se află în Spania, Franța, Germania, România, Polonia, Ucraina, Rusia.

Comerțul cu sare a deviat mai târziu o afacere profitabilă. Dreptul de exploatare a minelor de sare și permisiunea pentru comerțul cu sare a ajuns să fie obținut prin acordul conducătorilor de state. Beneficiari ai acestor drepturi au devenit persoanele alese (demnitarii, nobilii) și unele instituții (cancelariile domnești, mănăstirile), care au instaurat monopoluri și au fixat prețul la sare.

În România se găsesc cele mai interesante și frumoase saline naturale: Salina Ocnele Mari (jud. Vâlcea), Salina Târgu Ocna (jud. Bacău), Salina Slănic Prahova (jud. Prahova), Salina Turda (jud. Cluj). Unele saline românești datează încă din perioada romană a Daciei. În prezent unele saline reprezintă adevărate stațiuni balneare și centre turistice. Multe dintre ele găzduiesc biserici cu icoane sculptate în sare, muzee, galerii de vinuri, restaurante. În incinta lor se organizează festivaluri muzicale, competiții sportive.

Vechile mijloace și procese de dobândire a sării nu puteau asigura necesitățile oamenilor. Duceau mare lipsă de sare mai ales locuitorii regiunilor de stepă și de pustiu. Deosebit de necesară era sarea pentru traiul zilnic al păstorilor, pentru prepararea cărnii și brânzeturilor, pentru hrana vitelor. În zonele îndepărtate de saline sarea se transporta pe anumite drumuri. Din vechile scrieri sunt cunoscute drumurile sării din Germania (Salzstraße), Austria (Salzwege), Polonia, România. Existau traseuri prin munți, unde pentru transportul sării se foloseau animalele de povară, căi navigabile pe râuri, pe Dunăre, Mureș, Someș.

Termenul *sare* îl regăsim în unele nume de locuri și localități din arealul lingvistic românesc: *Sărata, Sărăteni, Sărătura, Sărăturoasa, Sărățelul, Sărățeni, Sărățica, Slatina, Slătioara, Sărata-Monteoru, Fundul Sării, Lacul Sărat, Râmnicul Sărat, Slatina de Mureș, Slatina Timișului*. Cuvintele *sare* și *salină* sunt prezente și în toponimia țărilor europene: *Salinas* (Spania), *Salins* (Franța), *Salzburg* (Austria, Germania), *Saltcoats* (Scoția), *Salzkotten* (Austria), *Heilbronn* (Elveția). Orașul Salzburg din Austria este situat într-o zonă cu multe saline. Multe dinte orașele amintite se află așezate în prejma vechilor drumuri ale sării.

Însuși cuvântul *sare* noi l-am moștenit din latină (*sale*, *-is*), însă originea lui lingvistică e mult mai veche. Specialiștii văd la baza lui un radical indo-european, existent în multe limbi vechi și contemporane. Să se compare: lat. *sale*, gr. **σαλσ**, sp., port. *sal*, fr. *sel*, it. *sale*, engl., sued. *salt,* germ. *salz*, v. slav. **соль**, bulg. **сол**, rus. **соль**, ucr. **сіль**, pol. *sól*, ceh. *sul*, slov. *sol'*. Radicalul lat. *sal-* poate fi recunoscut în fr. *sause*, care în limba noastră a dat naștere denumirii preparatului culinar *sos*. Același component îl conține it. *insalata* și fr. *salade*, ultimul împrumutat de noi cu forma *salată*.

Pe terenul limbii române termenul *sare* a dezvoltat seria de derivate și compuse: *sărărie* „salină", *sărăriță* „solniță", *sărătură* „teren bogat în săruri minerale solubile", „alimente conservate cu sare (în special pește)", *săricică* „sare de lămâie", *sare amară* „medicament", *sarea pământului* „reprezentanții de frunte ai unor grupuri sociale". Din același câmp semantic fac parte cuvintele: *salin* „cu caracter de sare", *salină* „mină de sare", *salinitate* „gradul de saturare a unui sol sărat sau ape sărate", *ocnă* „mină de sare; salină".

Importanța pe care o avea sarea în viața oamenilor, grija de a o procura și păstra rezultă din numeroase tradiții, obiceiuri, legende, care s-au păstrat la noi până în prezent. De străvechea sare de mare ne amintește expresia *a făgădui marea cu sarea* (sau *marea și sarea*), ceea ce înseamnă a făgădui ceva neobișnuit, un lucru imposibil de realizat. Acestei expresii îi corespund echivalentele sinonimice *a făgădui munți de aur, a făgădui cerul și pământul*.

La multe popoare *a vărsa sarea* se consideră un semn rău, prevestitor de neplăceri și supărări. *A rupe sarea* însemna la greci „a călca jurământul", „a nu fi de condiție". Pentru a-și cumpăra prețiosul aliment, ostașilor romani li se acorda o sumă de bani specială care se numea *salarium*. De aici cuvântul din limba noastră *salariu*, cu sensul de „leafă". La români și la alte popoare e răspândit obiceiul de a primi un oaspete drag cu pâine și sare. Expresia *a mânca sare cu cineva* semnifica pe vremuri „a face o legătură de prietenie". Zicem, de obicei, *a mânca pâinea și sarea cuiva*, când vrem să arătăm că cineva se hrănește la masa cuiva, se bucură de îngrijirea cuiva. Sunt frecvent folosite și expresiile: *a rămâne la mâna de sare* „a fi foarte sărac", *a face pe cineva cu sare și piper* „a mustra rău pe cineva", *a-i fi drag cuiva ca sarea în ochi* „a-i fi cuiva nesuferit", *a-i pune cuiva sare pe rană* „a-i face cuiva rău, a-i pricinui dureri".

Pisicul **Tom** și peștișorul Bul-Bul

Primul basm creat de mine

DANIEL ROTARU,
clasa a IV-a „F",
Liceul Teoretic
„M. Eminescu", mun. Bălți,
22.02.2017

Într-o căsuță, de la marginea orașului, cu un vișin la poartă, trăia un pisoi blând căruia îi plăcea să mănânce șoareci. Odată, stăpânul a adus acasă un acvarium. Pisoiul fugi repede să vadă ce i-a adus stăpânul de îmbucat. Îndată văzu peștele în acvarium, acesta era de culoare galbenă ca aurul. Stăpânul a pus pe masă acvariumul și pisoiul repede s-a apropiat, iar peștele s-a speriat, că va fi servit la cină de către pisoiul mustăcios.

Pisoiul îndată îi vorbi:

— Salut, sunt pisoiul Tom, te asemeni cu un soare de pe bolta cerească!

Peștișorului i se făcuse mai bine pe suflet, și-i spuse:

— Salut, sunt peștișorul Bul-Bul și îți mulțumesc pentru minunatul compliment!

— Cu plăcere! răspunse pisoiul Tom.

— De ce nu vreai să mă mănânci, motanule? întrebă curios Bul-Bul.

— Deoarece tu înfrumusețezi casa stăpânului meu prin chipeșul și culoarea ta, iar șoarecii, îi rod mobilierul, pereții, și îi sperie pe oameni. Iată de ce îi mănânc. Hai să fim prieteni! a propus pisoiul.

— Hai! Sunt de acord, răspunse peștișorul, poți să mă servești cu hrană pentru pești? Că am o foame de lup, a adăugat el.

— Poftim! răspunse pisoiul Tom.

Și așa au devenit prieteni buni.

Text și imagini: **ION DOMENCO**

CU PORȚILE SUFLETULUI LARG DESCHISE

După ce, urmare a vizitei efectuate în luna august în comuna Gârbova, județul Alba, România, primarii celor două comunități - Ioan Nedelea din Gârbova și Tudor Hantea din Coștangalia, raionul Cantemir - au semnat un Acord de înfrățire, de cooperare în plan social și cultural, iată că, la invitația Consiliului local Coștangalia, în chiar ziua Hramului localității, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, încoace sosi o delegație din comuna ardeleană, în frunte cu primarul Ioan Nedelea. Oaspeții au participat la acțiunile socio-culturale, desfășurate cu ocazia Hramului. După ce au fost întâmpinați cu pâine și sare, cu un păhărel de vin moldovenesc, ardelenii, alături de locuitorii satului Coștangalia, ai satelor vecine, dar și oaspeților din centrul raional au ascultat felicitările primarilor Tudor Hantea și Ioan Nedelea, vicepreședintelui raionului Cantemir, Victor Culicovschi, primarului s. Câșla, Natalia Vâhodeț, au asistat la festivitățile de înmânare a Diplomelor, semnelor de gratitudine, premiilor bănești, buchetelor de flori vii, celor mai distinși, mai harnici săteni, iar mai multor cupluri - cu prilejul jubileului de 50 și mai mulți ani de căsnicie, pe care copiii de la gimnaziul „Gr. Vieru”, colegii lor de la gimnaziul din satul Capaclia și ceva mai târziu - ansamblul „Crăițele” din Văleni, Cahul i-au bucurat cu melodii alese, dansuri pline de foc, ce au întregit de minune atmosfera de sărbătoare, voia bună a tuturor participanților. Unul lângă altul, ținându-se strâns de mâini, au dansat până seara târziu frații de istorie, limbă, tradiții, aceasta dându-le speranța unor noi întâlniri, noi relații de colaborare, căci, vine vorba, sângele apă nu se face. Locuitorii satului Coștangalia au primit asigurările oaspeților că vor beneficia de susținere în elaborarea și implementarea unor proiecte comune sociale pentru îmbunătățirea infrastructurii sociale, de suport material pentru edificarea și renovarea obiectivelor sociale din teritoriu, or, menționa primarul Hantea că mai sunt necesare multe eforturi conjugate pentru ca localitatea să devină la fel de atractivă ca și comuna Gârbova.

De menționat că, pe lângă Coștangalia, unde au mai vizitat gimnaziul, grădinița de copii, alte obiective, oaspeții au rămas plăcut impresionați de aspectul urbanistic modern, obiectivele socio-culturale, instituțiile educaționale, medicale, sanatoriul balnear din orașul Cahul, dar, cel mai mult, avea să sublinieze Ioan Nedelea - de ospitalitatea moldovenilor, care sunt mereu cu brațele deschise pentru frații de dincolo de Prut. O spunem cu toată sinceritatea: cine a vizitat o dată aceste locuri frumoase, s-a întâlnit cu oamenii, a gustat licoarea podgoriilor de aici, bucatele alese, cu siguranță va găsi noi ocazii să revină încă și încă, a spus Nedelea.

MARIA MÂTCU, BP Mileşti

Cartea **Durerea visului** de Dumitru Hasnaş

Dumitru Hasnaș — om de cultură, specialist în limbi străine s-a adresat la Novateca Bibliotecii publice Milești, bibliotecarei Maria Mâtcu cu un braț de manuscrise pentru a le transcrie în format digital și a scana desenele artistului plastic Ion Chitoroagă, în scopul editării cărții „Durerea visului". Biblioteca publică Milești împreună cu voluntarii săi sa implicat la scrierea versurilor în suport digital și a scanat desenele de pe hârtie, a aranjat titlurile, picturile conform temelor date. Cu plăcere neam încadrat colectiv la pregătirea materialelor pentru a fi tipărite, în total 164 pagini, 300 exemplare de carte. Toată informația am stocat-o pe stic, imprimând-o pe hârtie pe care le-am transmis tipografiei unde lucrarea a văzut lumina zilei anul acesta, 2017. Un lucru îmbucurător este că nea inclus și pe noi în lista de mulțumire. Aceasta este a doua carte a dlui Dumitru Hasnaș ce prezintă interes pentru cititori și merită o atenție deosebită din partea lor. Cartea este scrisă în baza datelor reale.

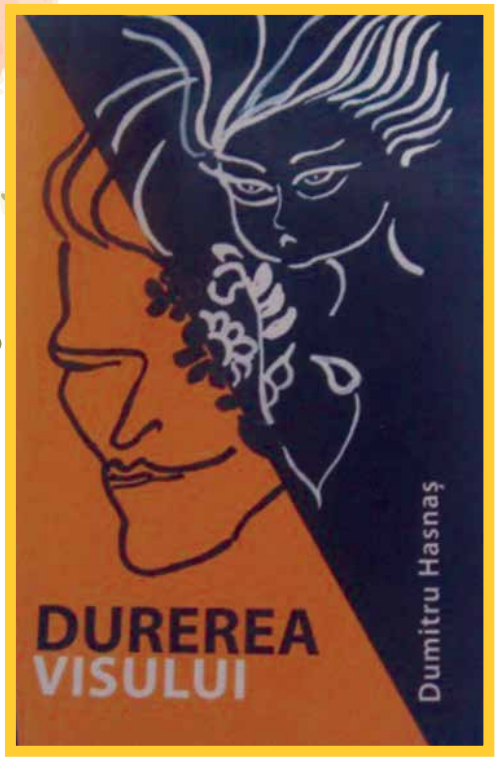

Versurile sunt inspirate din adevărul vieții. Poate și tu cititorule te vei regăsi printre rânduri și dacă vei fi câtuși de puțin de acord cu mine, consider, că aparența acestei cărți nu este în zadar.

Această plachetă de versuri a lui Dumitru Hasnaș îi descoperă harul deosebit de rar și individualitatea multilaterală. Cartea aceasta este examenul vieții, matricola unei vieți trăite în versuri, este mărturisire autumnală, care scoate în evidență și laturile unui talent polivalent. Dumnezeu l-a hăzărit cu un adevărat simț al umorului, i-a dat noima vorbirii și viziunea critică față de orice fenomen din viață. I-a dăruit și o sensibilitate muzicală perfectă. Caracterul lui psiho-fizic este hologramа credinței lui poetice. De aceea fațada lui poetică o constituie: fabula, poezia de glumă, critica și umorul unde cu o deosebită putere și plăcere râde, biciuește dureros degradantele societății de azi – corupția, aroganța, hoția, lăcomia, haosul și prostia. Aș zice că toate poeziile din această perioadă constituie difuzorul maladiilor interioare ale societății noastre. În viziunea mea Dumitru Hasnaș vine de departe, din copilăria vitregită de copilărie.

Fiind primul copil într-o familie numeroasă, a fost și mamă și tată și frate mai mare. Tata, venit de la război într-un picior, mama bolnavă, seceta, foametea - greutăți insuportabile pentru un copil: *Fraților, v-am fost ca un părinte,/V-am îngrijit și v-am adus de foc,/V-am îndrumat prin fapte și cuvinte/*Și v-am dorit în viață, s-aveți noroc.

Dar nu numai atât: a urmat școala într-un sat vecin, serviciul militar printre străini, studiile universitare departe de casă... Dumnezeu i-a dat numeroase talente, dar mai multe greutăți și suferințe. De la o postură la alta pe scara luptei pentru existență, el nu știa că este o gură de aur, alesul lui Dumnezeu. El rătăcea prin labirinturile minotaurului mercantil. Cu ciudă și regret scrie: *Ai sperat, ai cântat și ai plâns,/Doar multe, prea multe au fost/Zile ce au trecut, fără rost,/Clipe de chin și durere,/Suferințe trăite-n tăcere/Ai luptat pentru slavă și avere,*/Înșelat de isprăvi și putere/*Pentru-a avea adesea răsplată/Speranțe pierdute, mândria-ți călcată.*

El mărturisește durerea fiului risipitor ne fiind de vină, căci astăzi, ieri și dintotdeauna pe pământ e stăpână minciuna, cinismul și haosul. Acestea au un program bine gândit de a înăbuși încă din fașă, orice talent Dumnezeiesc. Școlile noastre sunt niște incubatoare, care produc diletanți în toate sferele de activitate. Poetul nostru nu trece prin aceste pericole, el a fost protejat de mila lui Dumnezeu. Dumitru chiar și din cruzimea absurdităților sustrage folos. Școala suferințelor, teatrul absurdităților și în plus, studiile universitare șlefuiesc din toate părțile harul din el. El nu a trecut prin pericolul standardelor și de aceea rămâne unic, cu o mentalitate originală. Capătă încredere în Eul său, acumulează bagaj intelectual și substanță spirituală, cultură estetică și umanism. Toate acestea îi aduc o gândire poetică și civică, cunoștințe vaste și profunde de viață reală. Dar mai trebuia să vină ora binecuvântată, să se întâmple ceva, ca harul lui Dumnezeu să izbucnească din el. Și iată decesul iubitei răstoarnă sensul trăirii lui pe pământ, se schimbă totul în jur, se primenește radical și poezia lui D. Hasnaș. Magma Harului Dumnezeiesc se revarsă, aducând calități poetice uimitoare. Dumitru Hasnaș mărturisește taina grea, taina durerii, taina dragostei ascunse, sfântă și curată.

Din sinceritatea singurătății se naște o poezie spontană, curată și sinceră. Dumnealui unește gândirea, sufletul și artistismul formând o ambianță nouă, unică – (poezia sonorică) muzicală care cântă dulce ca naiul și suspină ca vioara. Poate de aceea seamănă cu poezia populară, cu cântecele folclorice, cu doinele, cu covorul nostru vechi moldovenesc. Cât n-ar fi de straniu, el poate fi confundat cu marii patriarhi ai poeziei tradiționale românești, pentru că se alimentează din rădăcina folclorului național, gândind, cântând și plângând în versuri. Plachetа respectivă este și un monument funerar la mormântul iubitei. Versul lui este consecvent, laconic și virtuos. Este suficient să aducem doar câteva exemple, ca cititorul să se convingă de acest adevăr: *A câta oară vine primăvara,/Dar tu nu ieși cu mine./Mi-ai dăruit din suflet viața toată,/Eu n-am știut s-o prețuiesc,/Dar acum eu te rog să mă ierți,/Eu aveam, dar nu știam ce doream.* Ori: *Pentru a face o fericire/E prea destul o inimă* să ai./*Nopți senine,*

cântec dulce/Jalnic murmură izvorul/Vremea vine și se duce/Eu rămân numai cu dorul.

Poezia lui D. Hasnaș este ușoară ca un fior de dor, expresivă și dinamică. O minune în poezia lui este descrierea naturii — o intercalare iscusită, care croșetează fundalul poeziei dându-i integritate.

Dragă cititorule!

Analizează cu inima și sufletul poezia lui Dumitru Hasnaș. Numai așa vei pătrunde în esența adevărului și vei înțelege deosebirea dintre poezia simplă și cea venită din Harul lui Dumnezeu.

Dar Tu, dragă poete, nu regreta că vii târziu în poezie, căci numai istoria pune notă adevărată talentului. Munca ta este o invazie în diversitatea poeziei noastre tradiționale. Da, târziu! Dar...:

Tu n-ai trăit în zadar,
Ai cântat, ai luptat, ai învins
Și o carte în viață ai scris!
Adeptul adevărului

PAVEL POPA, Institutul de Filologie, AȘM

Iertăciunea – act ceremonial cu valoare simbolică

Începând cu cele mai primitive și până la cele mai dezvoltate civilizații, „orice schimbare de loc, de situație socială [...], orice inovație și foarte adesea chiar orice modificare este însoțită [...] de rituri [...] care urmează întotdeauna aceeași ordine și constituie schema-tip a riturilor de trecere” [1, p. 5].

Unul dintre cele mai revelatoare rituri de trecere din cadrul tradițiilor etnofolclorice de familie este *iertăciunea* sau *iertarea* – ceremonial utilizat în datina folclorică potrivit unor rânduieli consacrate obiceiurilor memorabile din ciclul vieții omului. Conturăm două tipuri de *iertăciune*: laică și religioasă.

Potrivit etimologiei sale, termenul *iertăciune* provine din verbul românesc a *ierta* + sufixul – ăciune, dar și din latinescul *libertátio,* -ónis ce reprezintă *acțiunea de a* ierta*, iertare,* „faptul de a ierta. Scuză” [2, p. 425].

Existent la toate popoarele creștine europene, actul respectiv întruchipează ritul nupțial unde mirele și mireasa solicită „iertare și binecuvântare de la părinții săi mai nainte de a face un pas atât de însemnat în cursul vieții, cum e căsătoria” [3, p. 228].

Iertăciunea, grație încărcăturii sale emoționale, simbolizează trecerea miresei și a mirelui dintr-un stadiu în altul. Mijlocind separarea lor de părinți, *iertăciunea* a devenit elogiul grijii și abnegației paterne, jurământul de păstrare a unei importante conduite morale în familie. Conținutul orațiilor de acest tip cuprinde și o „adevărată cosmogonie populară. În variantele culese mai recent, iertăciunile își păstrează același fond de apologie a vieții și laudă a strădaniei părintești, o rugăminte ceremonioasă de a-i ierta de cele greșite și de a le da binecuvântarea, dar sintetizate, aduse la o formulă mai densă, eliminându-se partea biblică și acordându-se o deosebită atenție realizării poetice” [4, p. 21].

În desfășurarea sa acest ritual destinge multiple modele ce evidențiază un anumit comportament, o atitudine a tinerilor în fața părinților: „fata stă în stânga băiatului, cu fața la răsărit, cu ambii genunchi așezați pe o perniță; băiatul are așezat pe pământ genunchiul drept, iar cel stâng ridicat; pe acest ultim genunchi, fata pune mâna dreaptă, peste ea băiatul așează mâna sa stângă; urmează cererea de iertare (binecuvântare, blagoslovire, dezlegare) rostită de un flăcău, în fond o orație. Iertarea luată de la părinți de către mire și de către mireasă nu este doar un gest de „rămas bun” de la rude sau de la ceilalți nuntași, ci reprezintă o marcă a despărțirii de un statut social și una de integrare într-un alt statut; gestul binecuvântării pe care îl fac părinții ratifică astfel separarea și formarea noului cuplu, instituindu-se ca o premiză obligatorie a noii stări” [5, p. 321].

În orațiile de iertăciune des întâlnim invocarea „mitului biblic al însoțirii dintre Adam și Eva, pentru a legitima mariajul care se petrece în plan real” [5, p. 321]. În scopul demonstrării părerii exprimate, evidențiem un exemplu întâlnit în textul *Iertăciunii* din s. Glavan, r. Rășcani: *„Iertați părinți,/ Cum o iertat Eva pi Adam/* Și *Adam pi cei doisprăzăci sfinți mucenici,/ Cari sânt în Sfânta Ivanghelii scrișa* [6]. Paralel cu acesta este des întâlnit și mitul biblic *facerea lumii* și *a omului.* Exemplificăm următorul model extras din textul *Iertăciunii* înregistrată în anul 1964 de la Profir a lui Ion Gobjilă: *După' aceste,/ După toate,/ Ca un Dumnezeu ce poate,/ Au făcut* și *raiu/ La răsărit,/ Deosebit de acest pământ./* Și *în rai o zidit,/ Pe strămoșu nostru Adam,/ Din care ne trajem* și *noi,/ Dintr-a lui viță* și *neam,/ Cu trupul din opt părți,/ Cu trupul din pământ,/ Cu oasele din piatră,/ Cu sânjele din rouă,/ Cu frumusețea de la soare,/ Cu ochii de pe Maria,/ Cu* înțelepciunea *de la Dumnezeu,/ Cu duhul din văzduh,/ Cu sufletul de la duhul sfânt/ Au suflat cu duhul/* Și *au înviat trupul./* Și *au văzut Dumnezeu,/ Că este greu,/ De trăit,/ Omul singur pe pământ,/* Și *au zis să-i facă lui soție./* Și *l-au adormit pe Adam,/* Și *au luat a treia costă,/ Cei mai mică,/ Ca să nu-i fie omului nimică,/* Și *au luat trup din trupul lui,/* Și *os din osul lui,/* Și *o întrupat-o pe strămoașa noastră Eva,/* Și *au strigat/ Cu glas mare:/ – Adame, deșteaptă-ți somnul,/* Și-ți *vezi soțul./ Adam din somn s-a sculat/* Și *de soț s-au spăimântat,/ Dumnezeu au văzut că s-au spăimântat/* Și *au zis: / – Adam nu te spăimânta,/ Că asta este trup din trupul tău/* Și *os din osul tău./* Și *se va chema,/* Ție,/ *Soție,/ De acum păn-în vecie* [7]. Adam și Eva personifică cel mai uzual simbol biblic al cuplului care scoate în vileag originea omenirii în mitologia românească, dar și a altor popoare și culturi, motiv mult popu-

larizat: „Adam simbolizează primul om și imaginea lui Dumnezeu. [...] Adam este primul în ordinea naturii, este culmea creației terestre, ființa supremă întru umanitate" [8, p. 50].

Identic textului din *Facerea* despre crearea lui Adam, întâlnim și versiunea despre zămislirea Evei: „în vremea ce Adam dormea, ea a fost creată din coasta lui [...]: de unde și credința că femeia este supusă bărbatului. Eva e socotită drept cea mai dintâi femeie din lume, prima soție, mama celor vii. Pe planul lăuntric, ea simbolizează elementul feminin care există în bărbat, în sensul în care, după Origen, omul, în interioritatea sa, posedă un spirit și un suflet: «se spune că spiritul este masculin și că sufletul poate fi socotit feminin» (Omilii asupra Facerii, 4, 15). Din înțelegerea care domnește între spirit și suflet se nasc niște fii, aceștia reprezentând gândirea corectă și bunele impulsuri" [8, p. 379-380].

În tradiția populară vie obiceiul *iertare*, *de a ierta* este des întâlnit, când oamenii au ocazia de a se împăca, de a rezolva pozitiv, pe cale amiabilă, problemele sau conflictele dintre ei.

De asemenea, ritualul respectiv este mai rar întâlnit între persoana care știe că în viitorul apropiat va deceda și cei vii de la care își cere iertare pentru bune și rele. Aceste irepetabile secvențe sunt elucidate des în bocete de cei apropiați sau bocitoare (astăzi mai rar întâlnite). Iată un exemplu de *bocet de fată mare* din s. Jora de Sus, r. Susleni (inf. necunoscut; culeg. M. G. Savin): *„Doamni, Doamni,* și *iar, Doamni,/* Și *așa* rău *ț-am făcut,/ De așa pe noi tari te-ai supărat/* Și *așa nuntî mari ne-ai pornit/ [...]/ Că ne-ai rupt o floari* să nu înflorească*î,/ Da ne-ai rupt o floari să ne putrăzascî./ Scoalî, sorî, surioarî,/* Și *ne-am ruga la sfântu soari/ Să* ție *zâua az* cât mai mari,/ Să te *pitreacî nic* și *mari*" [9].

În credința creștină ortodoxă Dumnezeu mai este numit și Domn, nume întâlnit în exemplul de mai sus prin adresarea: *Doamni, Doamni,* și *iar, Doamni*. Acest nume simbolizează puterea, unicitatea supranaturală, sfințenia, justețea, suveranității și întruchipează simbolul-creator al Pământului și al Lumii ș. a.: Bocitoarea se adresează Domnului, rugându-l să nu se mai întâmple asemenea cazuri în familia lor, pentru că le-a luat pe cea lume o fată nelumită. Riturile înmormântare-nuntă sunt des practicate și în contemporaneitate.

A cere iertare se practică și în seara duminicii de Lăsatul Secului pentru Postul Paștelui. Atunci finii vin la nași, copiii căsătoriți – la părinți ș.a.m.d., cerându-și „iertăciune" pentru unele neînțelegeri. Ei aduc daruri, sunt poftiți în casă și așezați la masă unde, de obicei, au loc discuții, lămuriri, convingeri, argumentări de fapte ș. a. Așa supărările dispar, fiind uitate pentru că nu este bine ca omul să intre în Postul Paștelui cu ură și dușmănie, „postul fiind cel mai lung și cel mai aspru dintre toate, s-ar putea ca vreo întâmplare nefericită să-i facă să nu se mai vadă unii cu alții la finele lui" [5, p. 321].

Cea mai veche constatare românească despre ritualul *Iertăciunea* în cadrul nunții o întâlnim la Dimitrie Cantemir în celebra sa operă *Descrierea Moldovei*. Potrivit marelui cărturar, *iertăciunea* are loc îndată după cununie, când cei prezenți la aceasta se întorc la casa miresei pentru a lua zestrea și a o duce la casa mirelui. Până la aceasta nuntașii sunt așezați la masă. „După ce bucătarii pun pe masă un cocoș fript cu pene cu tot, iar nuntașii în semn de răsplată oferă acestora bacșiș, mirele, care își ține mireasa de mână, se așează în mijlocul camerei. [...] Apoi acela care vorbește părinților miresei în numele ei pomenește nașterea, creșterea și toate celelalte binefaceri primite de la ei; le mulțumește pentru toate și le cere binecuvântarea, pe care părinții i-o dau ei înșiși sau pun pe altcineva să i-o dea în numele lor și roagă pe Dumnezeu și pe îngerul lor păzitor să le dea celor cununați *dragoste credincioasă* și *așternut nespurcat*, iar la urmă le aduce *paharul de despărțenie* – care se numește paharul căii albe – lăsându-i apoi să plece din casa lor" [10, p. 187-188]. Ritul este relatat conform perceperii lui D. Cantemir, care, existând și astăzi, continuă să protejeze pe cei ce păsesc pragul simbolic de trecere dintr-un statut civil într-altul. Sintagma *dragoste credincioasă* simbolizează încrederea reciprocă, lupta împotriva curviei, preacurviei, redesfrânării, nașterea copiilor curați, pentru că: „Unirea căsătoriei legiuite are ca scop nașterea de copii, pe când prin curvie se înfăptuiește numai păcatul osândirii de sine și de altul" [11, p. 37]. Formula *așternut nespurcat* întruchipează dragostea pură și sănătoasă a cuplului. Asociind *așternutul* cu *patul*, vom constata că patul este simbolul activităților astrale, care reprezintă: „locul de odihnă și locul de reproducere al oamenilor. Din acest punct de vedere, simbolismul patului se apropie de cel al pământului ca stihie a regenerării. [...] Patul este locul desfătărilor erotice, dar și al suferinței fizice și al morții, de unde interferența acestui simbol cu cel al catafalcului și intersectarea ritului nupțial cu cel funerar" [12, p. 130]. Obiceiul *paharul căii albe* este practicat când socrul mic cinstește mirele cu un pahar de băutură, iar soacra mică – mireasa. Sorbind vinul din ele, tinerii iau paharele cu ei, acestea purtând numele semnificativ de *„pahare de cale albă"*. Prin oferirea acestor pahare părinții și alaiul prezent doresc tinerilor *cale albă,* care semnifică puritatea, dar și posibilitatea de a se adapta la orice ipostază sau mediu.

Folcloristul S. Fl. Marian în lucrarea sa etnografică *Nunta la români* consemnează că: „iertarea sau iertăciunea, [...] e unul dintre cele mai solemne acte câte se săvârșesc în decursul nunții" [3, p. 228].

Și folcloristul Artur Gorovei în lucrarea *Datinile noastre la nuntă* realizează descrierea acestui rit. După ce este împodobită mireasa, „vine socrul mic, adică tatăl miresei, iar dacă n-are tată, vine un frate sau vornicel primar și luând pe mireasă de mână o așează după masă, pe o perină ori pe o pereche de scoarțe: de-a dreapta se pune *drușca mare* și de-a stânga – *drușca mică*, iar dinaintea miresei, pe masă, se așează unul peste altul doi colaci frumoși. Părinții și druștele încep a plânje, iar mireasa, care-și stăpânește lacrimile, mai cu osebire când mirele e urât, ia un pahar și închină la părinți. Întâi închină la tată-său. Care, cu mâna înfășurată într-o năframă, ia paharul, închină la mireasă și-i urează viață îndelungată și trai bun. Mireasa închină apoi la mama ei și așa pe rând la frați, surori și neamurile care se află în casă. După ce a închinat la toți, afară de tineret, vornicelul miresei poftește pe părinții ei să-i puie cununa pe cap și s-o binecuvânteze. Părinții, luând cununia din mâna druștelor, o țin câtva deasupra capului miresei și, după ce o binecuvântează,

o încoronează. Numai cine a văzut o scenă ca aceasta știe cât e de solemn acest minut!" [13, p. 41-42]. Solemnitatea acestui rit demn de veneraţie absolută simbolizează seriozitatea, măreția, importanța și sacralitatea, care inspiră sentimente luminoase și înălțătoare obiceiului.

Practicarea ritualului *iertăciunea* de mai multe ori a fost înregistrat de profesoara-folcloristă Tatiana Găluşcă (în perioada anilor 1930-1940): „după închinarea și primirea schimburilor și după ce vătăjeii străini au plecat, se începe înconjurarea mesei cu toți flăcăii câți se află ca nuntași. În capul mesei stă mirele și mireasa. La spatele lor stau părinții și țin în mână, ca de obiceiu, un *colac*, o *huşcă de sare* și un șip sau *o căniță* cu *aghiazmă*" [14, p. 111]. Considerăm că semnificația *colacului* pe care-l țin în mână părinții este importantă pentru că pâinea este considerată simbolul vieții. *Colacul* destinat cuplului mai simbolizează și blagoslovirea lor, sprijinul moral al părinților și al celor prezenți în ceea ce fac. Acțiunea *ruperea colacului* reprezintă ritualul sacrificiului, iar sacrificiul său semnifică acțiunea care îi sacralizează pe cei implicați: mirele și mireasa, părinții – socrii mari și socrii mici, conăcarul ș. a. Asemenea trecutului istoric și astăzi „sacrificiul implică întotdeauna o consacrare. În orice sacrificiu, un obiect trece din domeniul comun în domeniul religios: el este consacrat" [15, p. 127]. Subliniem, o asemenea cale ritualică îi aparține și *colacului* (jemna, pupăza) care, cu această ocazie, trece din domeniul comun în cel religios, fiind consacrat mirilor și alaiului, care, după ruperea și aruncarea lui, va fi gustat de către cei prezenți. Anume prin rupere și aruncare colacul este oferit și unor forțe spirituale, dar și ofrandă strămoșilor din lumea cealaltă. În acest caz colacul devine un obiect sacru și datorită faptului că simbolizează dăruirea vieții și a sorții cuplului, iar prin aruncare semnifică fertilitatea perechii și capacitatea ei de a naște copii. Prin urmare, colacul reprezintă „un simbol cultural cu multiple semnificații. El mediază opozițiile copt-necopt, natură-cultură; stabilește legăturile dintre cei vii și cei morți, dintre cer și pământ, dintre zei și oameni. Colacul ritual (rotund) este simbolul Soarelui sau al Lunii [...]. În tradiția românească, colacul e simbol al fertilității și ofrandă rituală, strâns legată de cultul morților" [12, p. 44].

În popor se zice că pâinea întruchipează cinstea, memoria și munca familiei depusă pentru a dispune de acest aliment, liniștea și încrederea în ziua de mâine, respectul față de părinți, rude, strămoși, dragostea de copii. Pâinea nu se refuză și nu se risipește, pentru că te ajută să-l cunoști pe partener după felul cum se comportă față de ea. Fiind împărțită zi de zi cu familia și partenerul de viață, pâinea mai semnifică și trăinicia, dar și stabilitatea în familie, în societate. Colacii mirelui și miresei erau împodobiți cu o coroniță din plante vii – busuioc, trandafir, flori de cameră, de câmpie, de baltă (conform anotimpului), legate de colac cu tort din lână roșie – simboluri vegetale ce contribuiau la îmbogățirea ritualică a pâinii. Deci, colacii respectivi „reprezentau în codul pâinii mirele și mireasa, de aceea, după cum reușeau la coacere, se prezicea viața mirilor" [16, p. 131].

Simbolistica *lânii roșii* din perspectivă apotropaică este deosebit de răspândită, mireasa pentru a nu se îmbolnăvi de deochi leagă la încheietura mâinii sau piciorului un fir de ață (lână) roșie, sau poartă o bijuterie ori un obiect de culoare roșie etc.

Apa din care se prepară *agheasma* este considerată simbolul vieții, „arhetipul tuturor legăturilor; e liant universal, dar și un element care separă, dizolvă și reprezintă fertilitatea, înțelepciunea. E un simbol al inconstanței și perisabilității formelor și al scurgerii neîncetate a timpului. Se opune focului masculin și lumii minerale («Apa trece și pietrele rămân»)" [12, p. 15-16]. Cu agheasmă se sfințește viața mirilor și a tuturor oamenilor pentru a se bucura de binecuvântarea Domnului. Stropitul mirilor de către părinții miresei la finele *Iertăciunii* sau de către mireasă simbolizează fecunditatea cuplului demn de a întemeia o familie sănătoasă. Fiind simbolul purificării sufletului, mirii gustă din agheasmă, crezând că li se iartă păcatele, iar părinții le stropesc drumul înainte de a se porni la cununie, la casa mirelui ș. a. și îi binecuvântează. Potrivit calităților sale purificatoare, agheasma este consumată și la înmormântare,]n cele trei zile cât defunctul este în casă. Dimineața i se spală fața de către o femeie credincioasă și curată sufletește (s. Chircani, r. Cahul, s. Goteşti, s. Baimaclia, r. Cantemir), iar cea ne folosită este aruncată într-un loc îndosit sau la rădăcina unui copac, ca să nu calce picior de om peste ea. Deci, utilizarea agheasmei în riturile de înmormântare demonstrează că „străvechea semnificație cosmogonică a apei din riturile funerare a fost revalorizată de religia creștină. Ea a acceptat statutul originar al simbolului; capacitatea de a regenera post-mortem viața, prin dizolvarea formelor organice (trupul) în vederea eliberării sufletului, dar, de data aceasta, nu pentru a-l înscrie într-un nou circuit cosmic, ci într-o ascensiune celestă" [17, p. 276].

Semnificația orației *Iertăciunii* culeasă de folclorista Tatiana Găluşcă de la Neculai Gorea (60 de ani, s. Ordășei, jud. Orhei) este importantă prin descrierea desfășurării ritualului. În celălalt capăt de masă stă *vătăjelul* (vătășel, vornicel, conăcar; vom folosi mai des cuvântul *vornicel* – tradițional pentru basarabeni). El poartă în mâini o *cană* cu apă și un buchet de busuioc. Cănile și paharele din care se bea la nuntă „țin și ele de sfera femininului, precum reiese și din următoarele cimilituri și orații de nuntă: «*Am o fetiță;/ De-ați veni toți,/ La guriță o sărutați*»; «*Să-mi iau nora din car,/ Că-i mândră ca un pahar!*». Înseamnă intrigi pentru cine visează o cană spărgându-se și va primi musafiri cel care se visează bând dintr-o cană" [5, p. 105]. *Apa* din cană reprezintă simbolul vieții, al regenerării și al purității, iar cana, fiind asociată cu vasul, este considerată rezervuarul vieții, receptiv la influențele cerești. Apa nu rănește organismul, nu creează neplăceri, ci doar vindecă și tămăduiește, este simbolul înnoirii, sfințirii și al însănătoșirii.

Busuiocul – simbolul iubirii și al norocului este planta înzestrată cu puteri magice, cu parfum deosebit ce-i protejează pe cei care-l miros, îi ajută în dragoste, le aduce noroc. Datorită puterilor sale miraculoase, „busuiocul este nelipsit în obiceiurile [...] nupțiale (stropirea de către mireasă a fetelor nemăritate cu buchetul de busuioc înmuiat în apă). Strigăturile care însoțesc dansul ritual de nuntă *busuioc*, fac aluzie la calitățile lui purificatoare și fertilizatoare: *De trei ori pe lângă masă, / Să scoatem răul din*

casă,/ Să rămână binele,/ Să trăiască mirele!" [18, p. 50].

Referindu-ne la simbolistica *descoperirii capului* vom observa că la începutul înconjurării, toți își dezgolesc capetele, punând accentul pe semnificația acestui rit, apoi vornicelul cere iertăciune de la părinți, zicând: *„Aici stat frat* și *ascultaț* Șân *dalbe talpe* vă *sculaț, /Gojobelili din cap vî luaț* / Șî șănstita *iartașiuni – plecașiuni asultaț"* [19]. Etimologia a cuvântului *gojobeli* este de ne întâlnit, dar vom crdede că este un regionalism a cuvântului căciulă, cuțmă. Încă de la origine căciula a încununat chipul bărbatului și a prezentat statutul lui social, încoronându-i corpul, acest rit era atribuit și mirelui: „în satele de la nordul Moldovei era obiceiul ca la cununie mirele să poarte cușma pe cap. Avea prins de ea un buchet de flori sau un smoc de negară, legate cu o panglică colorată. La cununie (singura dată în viață!) avea voie să intre în biserică cu cușma pe cap. În alte sate, la nunta sa mirele trebuie să fie cu capul gol" [20, p. 49]. *Smocul de negară* (neghină) simbolizează ritualul de alegere a miresei conform unor cerințe secrete ale mirelui. Potrivit zicalei populare – „a alege grâul din neghină" semnifică a alege ceea ce este bun, necesar și frumos, adică alegerea miresei.

Locul unde, de obicei, are loc *Iertăciunea*, tradițional în *casa* sau *ograda* socrului mic. Cu această ocazie, spațiul respectiv devine sacru, întrucât „casa care pentru țăranul român nu este un spațiu geometric, ci un spațiu generator de valori spirituale. Casa, cu complementarul său curtea, ograda sau bătătura (după o diversă terminologie locală) constituie spațiul habitual [...]. Casa constituie un centru consacrat, proiecție reductivă a cosmosului, un centru absolut și un receptacol al sacrului, fiind tocmai receptacolul sacru al familiei" [21, p. 214].

Simbolurile specifice spectacolului nupțial au o valoare indiscutabilă și sunt de minune împletite cu ideea formării cuplului ca simbol al reunirii celor două principii – masculin cu feminin, opinie reflectată și de etnologul Romulus Vulcănescu în lucrarea *Dicționarul de Simboluri* și *Credințe Tradiționale Românești*. Potrivit acestei viziuni aceste două principii formează temelia originii lumii, iar piramida nunții este construită în baza simbolicii cifrei *doi*. Această cifră semnifică cuplul: mireasă/mire, nănaș/nănașă, socru mare/soacră mare, socru mic/soacră mică. Chiar dacă este un simbol opoziționant al conflictului, numărul doi semnifică realizarea echilibrului, atât de necesar cuplului nou format și este la originea oricărei gândiri sau manifestări în crearea familiei dorite. De asemenea, mai este și temelia evoluției creatoare, simbolul dualismului pe care se sprijină orice gând creativ, orice efort, orice proces. Doi, asemenea cuplului tinerilor însurăței, semnifică simbolul binar ce reprezintă puterea și unitatea dintre ei în existența pozitivă a unei familii.

Masa – cel mai util obiect în casa unei familii, este și cel mai încărcat cu simboluri: 1. Împrejurul ei se strâng membrii familiei; 2. Este locul discuțiilor și al celor mai prestigioase clipe din viața familiei; 3. Locul unde *se ospătează*, *se mănâncă, se ia masa, se stă la masă,* unde are loc *masa mare la nuntă, masa unde este gătită mireasa* etc. În legătură cu aceasta, există multe proverbe ce redau însemnătatea mesei în viața unei familii, de ex.: *„Când pisica nu-i acasă,/* Șoarecii *joacă pe masă* cuprinde trei simboluri: masa este locul cel mai de cinste al casei, având un caracter sacral; pisica simbolizează pe stăpân, care este personajul cu suprema autoritate în familie sau țară; șoarecii sunt simbolul slugilor sau dușmanilor, care săvârșesc fără jenă felurite pagube sau năpăști; iar masa reprezintă locul cel mai de cinste al casei, având un caracter sacral" [22, p. 218].

Asociind masa respectivă cu masa săpată (improvizată) în pământ, de Blajini în s. Chircani, r. Cahul, unde se adună cei veniți la cimitir să pomenească morții, localnicii așterneau pe această brazdă mușamale (fețe de masă), puneau bucatele pregătite cu această ocazie, apoi se așezau pentru a ospăta împreună. Această masă organizată întru pomenirea morților reprezintă, în primul rând, un ritual de pomenire a celor care nu mai sunt printre noi, în al doilea rând – un ritual de întovărășire a sătenilor. De asemenea, și mesele-pomană reprezintă rituri de trecere, simbolizând unitatea și solidaritatea tuturor localnicilor în sensul participării la masa respectivă.

Analizând în continuare orația *Iertăciunii* întâlnim un șir de simboluri: *religioase,* despre care am vorbit mai sus; *astrale*: *„A-ntins cerul ca o piele/* Și *l-a-npodobit cu stele,/ Cu luceferi luminoși,/ [...] Soarele* și *luna/ Cu noi de-npreună*" ș. a. [14, p. 113]. *Cerul* este o afirmare nemijlocită a puterii, perenității și a sacralității. În exemplul nostru: *A-ntins cerul ca o piele*, cerul simbolizează regalitatea, a fi stăpân, a fi deasupra, a fi mai sus decât ceilalți – „a fi puternic (în sensul religios al cuvântului) și ca atare, săturat de sacralitate" [8, p. 216]. Tradițional, în unele localități oamenii inconștient înlocuiesc expresia *Cer* cu *Dumnezeu din cer*, mai des, când organizează ceva important – cumetrie, nuntă ș. a. El se roagă către Dumnezeu din cer de timp bun și de sănătate, de belșug. De exemplu, în popor se crede că: *dacă la nuntă va ploua – căsătoria va fi cu lacrimi* (inf. Tatiana Coroi, a. n. 1969; s. Baimaclia, r. Cantemir); *dacă la nuntă plouă – căsătoria va fi din plin bogată* (inf. Angela Bercaru, a. n. 1974; s. Coștangalia, r. Cahul; inf. Galina Liulenova, a. n. 1971; s. Stoianovca, r.Cantemir); *dacă la nuntă plouă, cuplul va trăi bine până la moarte, deoarece apa este simbolul vieții* (inf. Svetlana Niculița, a. n. 1973, s. Abaclia, r. Basarabeasca); *dacă la nuntă plouă, se zice că mireasa înainte de nuntă a mâncat din ceaun* (inf. Maria Pescu, a. n. 1950; s. Slobozia Mare, r. Cahul; inf. Dumitru Caranda, a. n. 1951; s. Colibași, r. Cahul); *dacă la nuntă plouă, acest cuplu va avea mulți copii* (inf. Elena Bârsan, a. n. 1957; s. Gura Galbenei, r. Cimișlia; s. Hiliuți, r. Râșcani); *dacă la nuntă plouă, e spre bogăție* (s. Pârjota, Râșcani). „În Apocalipsă Cerul este locuința lui Dumnezeu, mod simbolic de a semnifica distincția dintre Creator și creația sa. Cerul intră astfel în sistemul de relații dintre Dumnezeu și oameni" [8, p. 216].

La prima vedere *stelele* apărute noaptea pe cer au scopul de a lumina în cer și pe pământ. Lumina cerească este considerată o forță supranaturală care simbolizează cunoașterea, viața, veșnicia. „Sufletele despărțite de trupurile lor vor fi «cufundate într-un ocean nesfârșit de lumină veșnică și de veșnicie luminoasă»" [8, p. 540]. În popor se crede că atunci *când cade o stea din cer – moare cineva pe pă-*

mânt. Cu această ocazie se presupune că un om părăsește viața lumească, plecând pe lumea cealaltă: „Când cade o stea de pe cer, se crede că a murit un om” (inf. Maria Eremia, a. n. 1954, s. Bubuieci, mun. Chișinău; inf. Tatiana Ravliuc, a. n. 1973; s. Goteşti, r. Cantemir; inf. Popa Pavel, a. n. 1955; s. Chircani, r. Cahul; inf. Svetlana Niculița, a. n. 1973; s. Abaclia, r. Basarabeasca). Deci, acest ritual reprezintă legătura cerului cu oamenii, de aceea este considerat ritual sacru, cerul fiind simbolul puterilor superioare omului. Acestea fiind spuse, presupunem că *steaua* semnifică felinarul cerului care luminează calea sufletelor moarte, cerul fiind considerat cimitirul sufletelor. De asemenea, se zice că atunci când o persoană moare, ochii ei se transformă în stele ce urcă în cer.

Luceferii – nume popular al stelelor strălucitoare, asemenea semnificației lor întâlnim și în oraţia *Iertăcunii* – cerul a fost împodobit: *Cu luceferi luminoşi*, care prin strălucire presoară cu lumină calea tânărului cuplu spe o viață de familie demnă, simbolizând gândurile, calitățile deosebite *şi* intenţiile însorite ale mirilor în realizarea ideilor lor spirituale, fericirii divină.

Soarele este simbolul arhetipal regăsit și în cultura noastră încă de la origini, semnifică concomitent atât viața, cât și moartea. Tradiția populară spune că Soarele dă viață și tot el o ia, dar fără Soare nu există nimic. Potrivit acestui fapt, noi îi datorăm existența noastră și îi închinăm zeci de ritualuri unde simbolistica lui este incontestabilă. Corespunzător formei circulare a soarelui este și cea a dansului *Hora miresei* sau a danțului-rit *De trei ori în jurul mesei*, *Hora de scos mireasa din casă* ș.a., dar și circularul colacilor mirilor, cununiței miresei, inelul de logodnă și de cununie ș.a. Fiind etern, soarele moare la asfințit, dar învie întotdeauna dimineața, adică el suferă o „moarte simbolică și reînvie a doua zi” [19]. Adeseori, frumusețea soarelui este asociată cu a lui Adam: *„Şî l-a întrupat pi moşul nostru Adam:/ Cu trupu din lut, cu osu din piatră,/ Cu otii din mare, cu frumusățâli din soare”* [23, p. 49], iar strălucitul lui este considerat „un produs al focului solar. Simbol al perfecțiunii, luminii, cunoașterii, imoralității” [23]. *Luna* este simbolul feminității și puterea subconștientului. În mitologie este considerată astrul nopții, datorită luminozității sale, dar și contrapartea feminină a Soarelui, în calitatea sa de astru al zilei. Din punct de vedere astrologic, *luna* reprezintă feminitatea, simbolizând mama și partea feminină aflată în interiorul oricărui bărbat. În opoziție cu Soarele, Luna este simbolul masculinității și al tuturor calităților bărbătești.

(va urma)

Referințe bibliografice:

1. Arnold van Gennep, *Riturile de trecere*. Iași: Polirom, 1998. 200 p.
2. Chihaia, Lăcrămioara, Cifor, Lucia, Ciobanu Alina, Ciubotaru, Mircea, Cobeț, Doina, Dima, Eugenia, Florescu, Cristina, Teodorovici, Maria, Teodorovici, Constantin. *Dicționar Enciclopedic*. București: Cartier, 2001. 1696 p.
3. Marian, Simion Fl. *Nunta la români*. București: Editura „Grai și suflet-Cultura Națională”, 1995. 605 p.
4. Moanța, Ioan. *Nunta la români. Orații*. București: Editura Minerva, 1989. 190 p.
5. Antonescu, Romulus. *Dicționar de Simboluri* și *Credințe Tradiționale Românești*. București:Http://cimec.ro, 1982. 729 p.
6. AFAȘM, 1965, ms. 155, f. 57-59. S. Glavan – Râșcani; inf. A.G.Ojovan, a. n. 1905; culeg: G.I Spataru, M.F. Papuc.
7. AFAȘM., 1964, ms. 149, f. 195-196. s. Echimăuți – Rezina; inf.P. Gobjilă, 75 ani; culeg: Gh.I. Spataru, V.S. Pojoga, V.A. Cirimpei.
8. Chevalier, Jean. Gheerbrant, Alain. *Dicționar de Simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesture, forme, figuri, culori, numere*. Iași: Polirom, 2009. 1072 p.
9. AFAȘM,1950, ms. 122, f. 120. s. Jora de Sus – Susleni; Inf. A.Savina, 34 ani, culeg:M.G.Savin.
10. Cantemir, Dimitrie. *Descrierea Moldovei*/ Dimitrie Cantemir; col. Iniț. Și coord. Anatol și Dan Vidrașcu; conc. Gr. Col. / Vladimir Zmeev; cop. Și ilustr. / Emil Childescu – Ch.: Litera; București: Litera Int., 2001 (Combinatul poligrafic). 256 p.
11. Arsenie și Zamfira. Părinte și *Maică – o relație demitizată*. SL, sn, sa.816 p.
12. Evseev, Ivan. *Dicționar de Simboluri* și *Arhetipuri Culturale*. Timișoara: Amarcord, 1994. 213 p.
13. Gorovei, Artur. *Datinele noastre la nuntă*. București: „Minerva”, 1910. 114 p.
14. Gălușcă, Tatiana: *Folclor basarabean, adunat din județele Soroca, Bălți, Orhei*. Vol. 1. Bălți: Editura Națională „Cartea Noastră”, 1938. 186 p.
15. Coman, Mihai. Întroducere *în antropologia culturală: mitul* și *ritul*. Iași: Polirom, 2008. 358 p.
16. Buzilă, Varvara. *Pâinea aliment* și *simbol. Experiența sacrului*. Chișinău: Știința, 1999. 373 p.
17. Iștanoni, Doina. *Interferențe dintre magic* și *estetic în recuzita obiceiurilor tradiționale românești din ciclul vieții*. București: Editura Enciclopedică, 2002. 323 p.
18. Ghinoiu, Ion. *Mica Enciclopedie de Tradiții Românești*. București: Agora, 2008. 360 p.
19. AFAȘM, 1946. Ms. 2, f. 49. Inf: P. Ambrosii, 60 ani; culeg: M. Spatari.
20. Buzilă, Varvara. *Costumul popular din Republica Moldova. Ghid practic*. Chișinău, 2011. 170 p.
21. Comanici, Germina. *Ramura verde în spiritualitatea populară*. București: Editura Etnologică, 2004. 250 p.
21. Caraman, Petru. *Pământ* și *apă. Contribuție etnologică la studiul simbolicei eminesciene*. Iași: Junimea, 1984. 360 p.
22. Eliade, Mircea. *Tratat de istorie a religiilor*. București: Humanitas, 2013. 476 p.
23. AFAȘM, 1946. Ms. 2, f. 17. Inf: P. Ambrosii, 60 ani; culeg: M. Spatari.

ECATERINA BARABOI, şefa BP Filipeni,
RODICA MUNTEANU, şefa Bibliotecii pentru copii

„Femeie cu chip de lăcrămioară”

La început de primăvară, în Căminul cultural Filipeni, raionul Leova se organizează o deosebită sărbătoare închinată zilei femeii cu genericul ,,Femeie cu chip de lăcrimioară”. Ziua de 8 martie a fost o adevărată sărbătoare de suflet pentru toate femeile comunității, având ca oaspete pe tânărul interpret Gabriel Nebunu. Doamnele, domnișoarele și domnițele au fost felicitate de primarul satului dl Vasile Grosu, oferindu-le în dar câte un mărțișor ce simbolizează speranța și norocul dăruit celor dragi în fiecare primăvară. Bibliotecile din comunitate au organizat și o frumoasă expoziție de mărțișoare. La această festivitate au fost antrenați și copii de la grădinițele „Andrieș” și „Fluturaș” din localitate care au adus în dar mămicilor, bunicuțelor, surioarelor cele mai frumoase poezii, dansuri, cântece și clipe de neuitat.

ECATERINA CERNATU, mun. Chișinău

Valentina Gâlcă– destin pe altarul cântecului tradițional

Valentina Gâlca a văzut lumina zilei la 22 mai 1952 în s. Volovița, raionul Soroca. Este absolventă a Școlii Pedagogice „Boris Glavan", azi Colegiu „M. Eminescu" din Soroca. Din anul 1969 a muncit în calitate de conducător artistic al Căminului cultural din satul Volovița, iar din 1976 - director al instituției respective. Între anii 1976-1982 a fost dirijorul corului satului natal. În 1992 a fondat și conduce până în prezent Ansamblul folcloric model „Floare de noroc".

Rădăcinile Valentinei Gâlcă izvorăsc dintr-o familie de lăutari vestiți prin partea locului. Bunelul ei Nichita Izvorean era considerat, pe bună dreptate, cel mai iscusit muzicant al satului natal și cel mai renumit în localitățile vecine. El cânta la armonica de gură și la acordeonul mic, cu aceste două instrumente muzicale îl întâlneai la toate nunțile, cumetriile, petrecerile și alte evenimente culturale, pentru că cunoștea „din talpă" repertoriul folcloric al locului, dar și scenariul tradițional al desfășurării evenimentului la care era invitat ca prin muzica sa să dăruiască clipe fericite omului și continuitate tradiției. Tatăl ei Mihail Izvorean a mânuit foarte bine acordeonul. Fratele ei mai mare Vasile Izvorean, în cadrul serviciului militar a fost conducător artistic al ansamblului de militari în or. Sevastopol. Dna Valentina Gâlcă a preluat și ea această meserie. Aceiași pași îi urmează și fiica dumneaei

- Marcela Gâlcă - conducător muzical la Creșa-grădiniță nr. 225 din Chișinau și conducător al Ansamblului vocal-coregrafic „Do-re-mi-Show” al Centrului de Creație a Copiilor „Ghiocel”, sectorul Ciocana din mun. Chișinău.

La cei 65 de ani de viață, Doamna Valentina 48 de ani i-a dedicat culturii. Din 1969 și până în prezent multe lucruri frumoase a realizat: spectacole muzicale, proiecte televizate, concursuri, parteneriat cu alte colective folclorice, participări în cadrul evenimentelor culturale a raionului Soroca, dar consideră că încă multe are de înfăptuit și de descoperit.

Într-o discuție stimata doamnă Valentina Gâlcă îmi povestea despre Ansamblul folcloric „Floare de noroc”:

— „L-am fondat în anul 1992. Primii membri ai colectivului au fost oamenii în etate ai satului, cei mai blajini și buni gospodari ai vatrei - toți dornici de a-și aminti și interpreta cu multă pasiune cântecele părinților și a buneilor lor. Repertoriul ansamblului era alcătuit din cântece folclorice culese chiar de la participanți, iar o altă parte eu le-am cules. Le-am memorizat încă de pe când eram mică și mergeam cu mama mea la șezători, Doamne cât de frumoase erau! Printre zecile de informatori de folclor, cărora și cu această ocazie le sunt recunoscătoare și le mulțumesc din suflet pentru aportul lor adus la studierea și promovarea tezaurului folcloric al satului nostru, era și mama mea - Ana Izvorean – o femeie cu multă credință în Cel de Sus, în familia sa și cu o dragoste nemaipomenită de viață și oamenii satului. Dumnezeu a iubit-o mult și a înzestrat-o cu o voce de o frumusețe rară și o memorie strălucită..., de invidiat... Datorită farmecului sacru al glasului, ea a cânta în corul bisericesc. Adesea ori sfătuiam, ea își amintea cântecele folclorice ale semenilor noștri iar eu mă străduiam din tot sufletul să le învăț corect și să le memorizez pentru a le interpreta în curând cu „Floare de noroc”. Uneori, dar aceasta se întâmpla foarte rar, ea auzind interpretarea cântecelor culese de la Dumneaei și nu-i convenea ceva – sărea în ajutor, îmi mai cânta cântecul de câte ori era nevoie, așa era mama mea... Tot ea mă dojenea cerându-mi să notez cântecele – «scrie, că dacă vei uita îți vei putea aminti, dar poate și alții care vor citi își vor aminti, astfel murmurul sufletelor străbunilor noștri va supraviețui secole, poate ... milenii»”.

În anul 2001 Ansamblului folcloric „Floare de noroc” i-a fost conferit titlul onorific de colectiv artistic „model”.

Miezul artistic al formației „Floare de noroc” îl constituie interpreți de diferite vârste și câteva-i dinastii: Veronica Efimii cântă împreună cu fiul său Oleg și fiica Olga, studentă la colegiul „M. Eminescu„ din Soroca, Elena Radu – profesoară la Gimnaziul „A. Lupașcu” din localitate cu fiica Cătălina, iar fiica mai mică Alexandra face parte din Ansamblul „Lăstăreii” – formația sputnic a ansamblului respectiv. Parascovia Buruian vine împreună cu nepoții Ștefan și Ana-Maria. Angela Orazova din or. Soroca a venit în ospeție la sora ei Galina Muntean și dacă n-a găsit-o acasă a căutat-o la repetiție. Admirându-ne a hotărât să încerce și ea să cânte cu noi, i-a reușit pentru că i-a plăcut și de atunci ea face naveta Soroca – Volovița – Soroca, 14 km, pentru a nu lipsi de la repetiții.

Mă bucur nespus de mult că o parte din tineretul satului este pasionat de folclor. Mulți dintre ei sunt parte componentă a ansamblului. Tatiana Mânăscurtă face parte din formația noastră încă din clasa a V-a, în prezent este studentă în România, dar în vacanță se reîntoarce la baștină, învață repertoriul nou, participă la spectacole etc. Pe parcursul activității mele am observat că tineretului îi place mult cântecul de glumă. Eu mai întâi le prezint cântecul, împreună analizăm mesajul literar și linia melodică apoi trecem la însușirea lui. Nu vreau să-i cred pe cei care spun, că tineretul nu vrea nimic. Mai întâi trebuie să vrea conducătorul, apoi vrea și poporul a mărturisit dna Valentina Gâlcă.

Avem în colectiv și un grup de copii – formația mică a ansamblului, ei sunt de vârstă preșcolară și primară. Formația de copii poartă numele de „Lăstăreii”. De obicei repertoriul lor corespunde întocmai vârstei lor. Unii din ei frecventează împreună cu părinții și buneii repetițiile ansamblului de maturi, însușesc repertoriul și uneori cântă cu ei. Astfel cultivăm și promovăm folclorul neamului nostru la toate generațiile din sat.

Mi-am aranjat și o costumerie, în care am adunat diferite costume atât pentru copii cât și pentru maturi, măști pentru înscenarea tradițiilor și obiceiurilor de iarnă. Ansamblul participă la toate festivalurile organizate de Secția Raională Cultură și Turism Soroca. Avem un bun parteneriat cu grupurile folclorice din satele megieșe, cum ar fi: „Colinda” din or. Soroca, cond. Tamara Coșciuc, „Țărăncuța”, s. Parcani, cond. Vionolia Dubalari, „Țărăncuța” din Rublenița, cond. Lidia Drăgan, „Frunze de dor” - s. Pârlița, cond. Tamara Bejenari, formațiile folclorice din satele Vasilcău, Dubna, Trifăuți, Stoicani, Ocolina, Țepilova. Mergem unul la altul în ospeție cu concerte, facem schimb de repertoriu, susținem o comunicare și o prietenie frumoasă între colective.

În palmaresul Ansamblului „Lăstăreii” se află 7 diplome de onoare, iar Ansamblul „Floare de noroc” a adunat până la moment 66 de diplome: de participare, de mențiune, de locurile I, II și III obținute în cadrul fes-

tivalurilor raionale și republicane.

În repertoriul ansamblului avem orientativ 65 de cântece, de exemplu: „Busuioc - floare de noroc”, „La poartă la Ionică”, „Cântec ostășesc”, „La șezătoare”, „Omenia”, „Foaie verde de susai”, „Vinișor din poamă aleasă”, „Vorbea cerul și pământul”, „Astăzi s-a născut Isus”, „Hristos a înviat”, „Sub un măr mare rotat”, „La fântâna cea din sat”, „Astă iarnă-n șezători”, „Țurca”, „Sa-mi vii puiule, sa-mi vii”, „Azi e sărbătoare-n sat” ș. a.

Am participat împreună cu ansamblul la emisiuni televizate și radio:

— SOR-TV, emisiunile: „Duminica mare”, „Șezătoare la sărbătoarea Sf. Gheorghe și a Sf. Andrei”, „Femeia rurală”, „Eu cânt și joc cu sătenii la un loc”;

— JURNAL-TV, emisiunile: „Sînzienele”, „Obicei de iarnă”, „Asfalt de Moldova”, „Acasă devreme”;

— TRM, emisiunile: „Baștina„ Șezătoare – jubileu de 20 ani a emisiunii, etc.

De nenumărate ori, an de an, în cadrul emisiunii Mesager am susținut reportaje: „Așa-i viața de la sat” „Obiceiuri și tradiții de iarnă”, „ Obiceiuri și tradiții pascale”, „Femeia rurală”, „Am venit să vă urăm” ș.a. De asemenea am participat și la trei emisiuni realizate de Radio Moldova, a mai zis doamna Valentina. În timpul liber stimata doamnă scrie versuri, compune muzică. Iată o creație din palmaresul ei:

„Azi e zi de sărbătoare”
Muzică și text V. Gâlcă

Hai să-ntindem hora mare,
că e zi de sărbătoare,
Jucați hora apăsat,
că așa-i la noi în sat!

Joacă fete și flăcăi,
după vechiul obicei,
Că așa-i la horă-n sat,
joacă sărac și bogat.

Soarele a răsărit,
neamuri multe au venit,
Se-ntâlnesc frați și surori,
în zile de sărbători.

Gospodinele făloase
fac bucatele gustoase,
Casele-și împodobesc,
oaspeții cu drag primesc.

La mulți ani Doamna Valentina!

MARIA SCOARȚĂ, or. Briceni

Oportunități, succese, avantaje

În preajma Zilei profesionale a bibliotecarului, în Centrul de Cultură „Casa cărții” din or. Briceni, a avut loc Întrunirea raională a angajaților din sistemul bibliotecii. Intrunirea a coincis cu vizita de lucru în r. Briceni a dlui Igor Șarov, viceministru al Culturii din Republica Moldova. Dumnealui a găsit timp și posibilitate pentru a se întâlni și a discuta cu bibliotecarii. De asemenea au participat dnii Anatolie Caduc, vicepresedinte al r. Briceni, Ilie Zagoriciuc, șef Secție Cultură și Turism a Consiliului raional, Andrei Gavrilița, coordonator regional al Programului NOVATECA.

În localitățile r. Briceni activează 32 de biblioteci publice, colaboratorii cărora fac lucruri frumoase pe tărâmul profesat.

Dle Nina Navroțchi, specialist principal în domeniul biblioteconomiei, Secția Cultură și Turism a Consiliului raional Briceni și dna Tatiana Iudcovscaia, director, BPR Briceni, care au moderat întrunirea, au făcut o analiză detaliată a activității angajatelor din sistemul dat în anul 2016. Apoi s-au referit la Gala serviciilor moderne de bibliotecă. Însă, accentul principal a fost axat pe succesele înregistrate în cadrul Programului Național NOVATECA, sarcinile și problemele apărute.

La ora actuală din rețeaua NOVATECA, r. Briceni fac parte 27 de biblioteci publice. Sunt de menționat rezultatele obținute în anul 2016 de către angajații bibliotecilor, și anume:

— 30 servicii moderne sunt oferite utilizatorilor. Cele mai active sunt BPR Briceni, Coteala, Mărcăuți, Criva, Medveja, Bălăsinești, Corjeuți, Mihaileni, Bălcăuți, Pererita, Larga, Cotiujeni, Șireuți, Slobozia-Șireuți ș. a.;

— 234 ore de instruire au fost livrate utilizatorilor, în urma acestui fapt au beneficiat 440 de persoane;

— Biblioteca Publică raională Briceni a fost selectată în calitate de participant la Târgul partenerilor de bibliotecă, în cadrul căruia a prezentat serviciul „Locul tău de munca la un click distanță”;

— 22 de bibliotecari au participat la Conferința transfrontalieră organizată de Biblioteca regională Cernăuți de unde au preluat diverse servicii moderne pentru a fi implementate în instituții noastre;

— În cadrul inițiativei „Fondul de promovare al bibliotecarilor” a fost elaborat un set de materiale promoționale de către B. P. Briceni, iar colaboratorii s-au implicat în cadrul Companiei Naționale de Promovare a bibliotecilor publice – „Ne vedem la bibliotecă” și a concursurilor desfășurate de instituțiile respective. Cu această ocazie Biblioteca Publică Corjeuți, șef dna Rodica Andronic, a fost premiată.

Acestea sunt doar unele din rezultatele obținute, dar aria activității este mult mai vastă.

Dl Andrei Gavriliță, coordonator regional al Programului NOVATECA, în luarea de cuvânt, s-a referit la succesele obținute de bibliotecarii din r. Briceni, la activitatea lor în cadrul rețelei NOVATECA, dar și la sarcinile care stau în față.

În incinta bibliotecilor publice din r. Briceni se desfășoară lucruri frumoase, demne de toată lauda. Despre aceasta au vorbit și au demonstrat filmulețe dle Veronica Spivacenco (s. Tabani), Eugenia Braduțanu (s. Trebisăuți), Ecaterina Surugiu (s. Șireuți), Svetlana Grigoreț (s. Tețcani) și Rodica Negru (s. Cotiujeni).

Dna Nelea Corobcă, șef Secție Carte română, formator la Centrul Informațional Public Briceni, a făcut o trecere în revistă a activității colegilor din rețeaua NOVATECA.

Astăzi, menționăm cu toată certitudinea, că bibliotecile au devenit centre comunitare active, care oferă servicii moderne pentru diverse categorii de utilizatori din întreg raionul. Istoriile de succes sunt variate, interesante și atrăgătoare. Bunăoară, la Tabani, adolescenții se adună cu plăcere, când se desfășoară serviciul „Cei 7 ani de-acasă". La Trebisăuți e în vogă „Propagarea unui mod sănătos de viață după vârsta a treia". Discuțiile și sfaturile folositoare cu medicii de la Spitalul raional și Centrul medicilor de familie Briceni, sunt de folos pentru beneficiari. „Politețea – floarea omeniei" este genericul serviciului modern organizat de către Biblioteca din s. Șireuți.

„Să îmbinăm armonios cartea cu tehnologiile informaționale", avea să-și îndemne colegii dna Rodica Negru de la Cotiujeni, care și-a împărtășit experiența. A povestit în ce constă chezășia succesului obținut. „Copii vin cu o deosebită plăcere la bibliotecă, unde își găsesc un refugiu, o pasiune după plac, deprind abilități de comunicare și exprimare a propriilor opinii. Într-un cuvânt, se simt stăpâni pe situație, ca mai apoi să-și dea frâu emoțiilor fără careva complexe" – și-a continuat gândul dna bibliotecară.

Suntem recunoscători Programului NOVATECA. În bibliotecile noastre s-a produs o adevărată „revoluție".

Doar în r. Briceni bibliotecile au primit echipament în suma de 1 milion 700 mii lei. BPR Briceni este un Centru informațional-public, unde activează formatori cu experiență. Este vorba de Nellea Corobcă și Antonina Baidevici, care pe parcursul anilor moderează trainingurile, selectează materialele promoționale și sunt documentate, sunt permanent la curent cu problemele ce țin de rețeaua NOVATECA. Ne bucurăm de parteneriate cu organele Administrației Publice locale, cu instituțiile publice, nemaivorbind de susținerea totală din partea Consiliului raional Briceni și a dlui Mihail Gnatiuc, președintele raionului. Cele 27 de biblioteci publice la ora actuală au spații renovate, încălzite și iluminate, au acces la internet.

Ne-am convins, că Programul NOVATECA are multe oportunități, avantaje, posibilități — avea să accentueze dna Nina Navrotchi.

Cu ocazia Sărbătorii profesionale – Ziua bibliotecarului, celor mai activi angajați le-au fost înmânate Diplome și cadouri din partea Secției Cultură și Turism a Consiliului raional Briceni. Este vorba de Aliona Bușinschi (s. Larga), Ludmila Stâmbu (s. Lipcani), Iulia Gorobcov (s. Drepcăuți), Ecaterina Surujii (s. Șireuți), Lilia Josan (s. Coteala), Cristina Musienco (s. Bogdănești), Lidia Colesnic (s. Bulboaca), Rodica Andronic (s. Corjeuți), Svetlana Grigoreț (s. Tețcani), Svetlana Mușuc (s. Slobozia-Șireuți), Nellea Corobca, Antonina Dușinschi (or. Briceni), Eugenia Brăduțan (s. Trebisăuți).

Un grup de bibliotecari au fost menționați cu aparate foto în urma reaplicării serviciului modern „Locul tău de muncă la un click distanță". Este vorba de bibliotecile publice din s. Cotiujeni, Larga (copii), Medveja, Coteala, Lipcani, Pererita, Slobozia-Șireuți, Caracușenii-Vechi, Balcăuți, Mihăileni.

Bibliotecarii din r. Briceni s-au adunat la sărbătoarea lor, în cadrul căreia au răsunat doar cuvinte de laudă și recunoștință pentru munca depusă, pentru străduință, dăruire de sine și omenie.

Să ne fiți sănătoase și împlinite, am mai avea a le ura acestor Doamne, care fac lucruri uimitor de folositoare pentru societate.

Dr. **MARIANA COCIERU**

MODALITĂȚI DE TRANSSTILIZARE A FOLCLORULUI ÎN CREAȚIA LUI CREANGĂ

Analizând tehnicile de originalizare a schemei basmului în creația lui Creangă, Cornel Regman va constata că acesteia îi sunt caracteristice următoarele modalități de transstilizare: *amplificarea* ca „modalitate de a însufleți schema sau de a o masca măcar, fie pe cale narativă (portret, fixare de situație, relatare), fie pe cale dialogică (scenă, „moment dramatic", mai adesea comic)"; *localizarea* – reflectată în perspectiva de a-și privi „eroii de basm prin moduri ideomatice sătești (limbaj, gestică, mentalitate, care ne conduc în chiar inima Humulești)" (îndeletnicirile personajelor din *Soacra cu trei nurori* vădesc cadrul de viață moțesc și un timp contemporan naratorului); *amalgamarea*, proprie și romanului *Amintiri din copilărie,* definită drept „o operă compozită, [cu] un amalgam de tehnici și materiale în care autorul și Naratorul își trec unul altuia cuvântul" [1, p. 215].

Același exeget va distinge în arta de povestitor al scriitorului Creangă câteva momente definitorii: „cea mai însemnată sursă de efecte fermecător-umoristice e chiar conectarea la erudiția aparte a scriitorului: inepuizabila gamă de proverbe și citații, așadar de aforistică populară" [1, p. 184]. În creația lui Creangă proverbul „e poftit din loc în loc să sancționeze sau să cauționeze situația ivită" [1, p. 184]. Exegetul nu se oprește la această constatare, dezvăluind și partea considerabilă a expresiilor paremiologice enunțate de diversele personaje crengiene: împărați, feți-frumoși, spâni și cai năzdrăvani, capre și iezi, lupi, draci travestiți etc., care declanșează „pura comedie". Prin arta oratorică a personajelor din *Acul și barosul,* care nu e altceva decât „o modestă montare scenică cu scop vădit didactic, dar care preludează seria spectacolelor de anvergură", este schițată o gamă de procedee ale însuflețirii umoristice a textului prin proverbe, de la cel care exprimă „concluziv-drastic sau batjocoritor opinia conlocutorului, până la formele aluziv-ironice <...> în care «demontarea» zicerii echivalează cu un adevărat joc intelectual" [1, p. 184]. Dar acest procedeu nu cunoaste dezvoltare, este estompat. În *Capra cu trei iezi*, menționează Regman, acesta va cunoaște o descătușare, devenind o „strălucită demonstrație de spontanietate și vervă". În poveste proverbele și expresiile care se „succed cu precipitare", dar și componentele anecdotei sunt asimilate în contextul fabulei, încât realizează un „aliaj năstrușnic". Prin tehnica mimetică, a personificării, prozatorul imprimă personajelor-animale trasături umane: capra e o sărmană văduvă, iezii sunt copii, iar lupul – un bărbat care îi sugrumă copiii. Proverbele enunțate de către actanții acțiunii conform imaginii personificate ajută la descoperirea trăsăturilor acestora, a oamenilor pe care îi reprezintă.

În *Povestea lui Harap Alb*, se intuiește o desăvârșire a procedeului prin depășirea mimetismului din *Capra cu trei iezi*, unde iezii „imită" copiii, care execută acțiuni proprii maturilor. Calul năzdrăvan, conform tradiției basmelor folclorice, întrunește calitățile umane ale unui bun prieten, sfetnic și ajutor. Meritul lui Creangă constă nu doar în reproducerea stereotipului animalier, cât în înzestrarea acestuia cu grai presărat cu expresii paremiologice care nu sunt întâmplătoare, încântând cititorul prin ironia paremiologică stimulativă, și care „fac corp indestructibil cu individualitatea sa și se colorează în funcție de atitudinile succesive luate" [1, p. 186]. Un efect scontat asupra receptorului o au și paremiile sau citatele (stihuri) în versuri care au o organizare ritmică expresivă (clauzulă), rimă perfectă sau imperfectă (asonanță): „Șede hârbu-n cale și râde de oale" (*Acul și barosul*); „Deschideți ușa/ Că vine mătușa" (*Capra cu trei iezi*); „În înaltul cerului/ Văzduhul pământului/ Pe deasupra codrilor,/ Peste vârful munților", „Nu aduce anul, ce aduce ceasul", „Când sunt zile cu noroc, treci prin apă și prin foc", „Amar era să fie de voiu,/ De nu eram noi amândoi;/ Și cu străjuirea voastră,/ Era vai de pielea noastră!" (*Povestea lui Harap Alb*); „Ipate, care dă oca pe spate/ Și face cu mâna să-i mai aducă una" (*Stan Pățitul*) etc. Având la bază expresiile paremiologice, Creangă reușește prin gura personajelor sale să creeze o proză ritmată, cadențată. Iată, bunăoară finalul despărțirii lui Harap Alb de ortacii săi: „Se opresc cu toți în cale,/ Se opresc și zic cu jale:/ – Harap Alb, mergi sănătos!/ De-am fost răi, tu ni-i ierta,/ Căci și răul câte-odată prinde bine la ceva!...".

O altă latură care definește stilul lui Creangă sunt numeroasele procedee cu efect „incantatoriu" spicuite din particularitățile limbii vorbite, populare, „ale celei țărănești în speță" [1, p. 193]: frecvența dialogului și a monologului, interjecțiile, repetițiile, onomatopeile, exclamațiile, conjuncția *și* cu rol narativ, expresiile idiomatice etc. – toate reorganizate în funcție de aspectul narativ și de personaje, pe care le analizează lingvistul Iorgu Iordan în studiul *Limba lui Creangă* [2], G. I Tohăneanu în *Stilul artistic al lui Ion Creangă* [3], dar și Constantin Trandafir în *Ion Creangă – spectacolul lumii* [4]. Pronunțându-se categoric împotriva afirmației că din punct de vedere lexical, limba marelui nostru povestitor are caracter „regional" sau „dialectal", Iorgu Iordan va sublinia prezența caracterului popular, care trebuie raportat la limba literară scrisă și la aspectul regional. Utilizând doar foarte puține regionalisme, specifice Moldovei, Creangă a supus metaforele vorbirii orale unui lung proces de valorizare originală, resemantizare, selectare, reținând numai „latura ei cea fără de moarte".

Momentul poate fi explicat prin existența unui model cultural al folclorului, care oferă valori mereu valabile și necesare scriitorilor. Recurența actului folcloric dovedește existența acestui model. În pofida modificărilor de ocupații și mentalități ale poporului, modelul cultural creat nu se schimbă. Limbajul popular nu trebuie analizat doar sub aspect lingvistic, o deosebită relevanță o are și conținutul psihologic, pentru perceperea emotivă și simbolistică. Constituentul folcloric nu are o existență izolată. Fiind un produs social, dezvăluie toate credin-

țele și superstițiile mitice, religioase, estetice ale autorului colectiv. Preluate din folclor, basmele lui Creangă întruchipează fiecare în parte o variantă a unui model de o largă circulație. Reintegrate ulterior prin folclorizare în circuitul viu al creației populare și în acest fel sporind și procesul de variere al modelului inițial, vor desemna o serie de nuanțări stilistice ale aceleiași realități.

Transfigurat artistic, limbajul popular produce în dialogurile narațiunilor crengiene un fel de relaxare jovială, chiar daca unele scene sunt departe de a fi vesele (de ex.: discuția dintre capră și lup, cea dintre capră și iedul mic asupra unui eveniment tragic). Exegetul Cornel Regman e de părerea că atunci când fabula înclină spre comedie, parodie sau ludic, e o constatare a meritului scriitorului, și nu a personajelor-animale sau a caracterelor umane pe care le imită. Aceeași situație ne este dezvăluită și în *Soacra cu trei nurori*. Schimbul de replici dintre cele trei nurori pentru pregatirea actului final împotriva soacrei se transformă din violent în comic. Asemenea și replicile calului năzdrăvan, presărate cu expresii paremiologice, adresate lui Harap Alb, au rolul de a-l încuraja, creând receptorului narațiunii o stare de „binedispunere". Scene de comedie sunt întreșesute și în *Amintiri din copilărie*, chiar daca avalanșa de proverbe și zicători este redusă până la funcția de „a încheia o experiență", definind „post-factum o conduită". Unitățile paremiologice descoperă o semantică deja consolidată în mentalitatea populară, iar recontextualizarea lor în cadrul literar artistic va demonstra o resurecție prin resemantizare sau o sporire nuanțată a valorii semantice tradiționale.

Personajele lui Creangă, descendente din lumea basmelor și a satului tradițional, sunt păstrătoare și promotoare ale unor credințe și ritualuri autentice. Voi lua în vizor doar un element tradițional. Efectuarea unor practici de contracarare a efectelor negative rezultate din anumite acțiuni ale dușmanilor îl determină pe narator să-i atribuie mamei însușirile corespunzătoare: „plină de minunății", „vestită pentru năzdrăvăniile sale". Smaranda, „născută David Creangă, din satul Pipirig" [5, p. 9], utilizând arsenalul mijloacelor magice, „alunga nourii cei negri de pe deasupra satului nostru și abătea grindina în alte părți, înfingând toporul în pământ, afară, dinaintea ușii; închega apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare" [respectiva operațiune magică este considerată una de porformanță în mentalitatea populară, invocată fiind și în *Povestea porcului:* „o vrăjitoare strașnică, care închega apa și care știa toate drăcăriile de pe lume"]; „bătea pământul sau peretele, sau vrun lemn, de care mă păleam la cap, la mână sau la picior, zicând: «Na, na!», și îndată-mi trecea durerea". Apoi dacă vuia în sobă tăciunele aprins, mama îl mustra în vatra focului, buchisindu-l cu cleștele pentru a opri vântul și vremea rea. Iar dacă observa că plodul nu arată prea bine, vădind semne de deochi, lua funigine din gura sobei sau glod din colbul adunat pe opsasul încălțămintei și ungându-l în frunte îl descânta: „Cum nu se dioache călcâiul sau gura sobei, așa să nu se dioache copilașul". Practicile realizate au funcție apotropaică, de ocrotire a celor bolnavi de duhurile rele. Tot pentru odrasla sa, mama nefiind probabil sigură în capacitățile sale magice sau pentru a intensifica acțiunile întreprinse de ea pentru protejarea copilului, aleargă și alți perfomeri ale practisisului magic: babe ce trag pe fundul sitei 41 de bobi, zodieri și cărturărese, femei bisericoase, care îi vor prezice băiatului un viitor prosper. Practicile efectuate de mama sunt încadrate într-un topos simbolic, al *casei părintești* și al satului cu imprejurimile lui. „Casa părintească reprezintă astfel spațiul asigurator, cel de-al doilea, după cosmos, în care naratorul își plasează ca atare personajul. Tot ceea ce aparține acestui spațiu posedă insușiri protectoare incontestabile, astfel încât naratorul își poate considera personajul drept o ființă intr-adevăr liberă, care, în acest loc, nu este supusă nici unui fel de constrângeri" [6, p. 78]. Asemenea mamei, a interiorului casnic, și biotopul rural are aceeași funcție protectoare față de personajul Nică, ocrotindu-i dreptul la libertate în limitele prestabilite de legi nescrise.

Raportarea la folclor e în specificul detaliilor, menționează Dan Mănucă: „Din perspectiva noastră, asemenea enumerări de obiceiuri și îndeletniciri casnic-rurale, de obiecte din sfera acestora, de detalii de îmbrăcăminte din aceeași zonă ș.a.m.d. au un singur scop: acela de a consfinți, prin invocare repetată, forța protectoare a universului rustic în care se mișcă, chiar dincolo de casa părintească, personajul Nică" [6, p. 79].

Valorile enunțate ale spațiului rural: îndeletnicirile țăranilor, tradițiile și obiceiurile folclorice, unitățile patrimoniului cultural imaterial, limbajul popular, sunt constante etnofolclorice absorbite atât de romanul cu tentă memorialistică, cât și de lumea poveștilor.

Unicitatea lui Creangă nu trebuie căutată în ritmuri și interogații, ori în pigmenții aforistici, ci în aliajul în care s-au topit elementele materiale și spirituale specifice lumii sale în care domină impulsul natural al rostirii, discursul vivace, sobru și funcțional.

Referințe bibliografice:

1. Regman Cornel. *Ion Creangă o biografie a operei*. Cluj-Napoca: Dacia, 1997.
2. Iordan Iorgu. *Limba lui Creangă*. În: Iordan Iorgu. *Limba literară – studii și articole*. București: Scrisul românesc, 1977.
3. Tohăneanu G. I. *Stilul artistic al lui Ion Creangă*. București: Editura Științifică, 1969.
4. Trandafir Constantin. *Ion Creangă – spectacolul lumii*. Galați: Porto-Franco, 1996.
5. Creangă Ion. *Amintiri din copilărie*. Ediție ilustrată de D. Stoica. București: Cartea românească, 1938.
6. Mănucă Dan. *Structuri narative în „Amintiri din copilărie"* (fragment). În: *Limba română*. 2008, nr. 3-4, p. 75-80.

VALENTINA RAILEAN, bibliotecară, BPO Ștefan Vodă

Că nu e om să nu fi scris o poeziei

Recent în incinta BPO Ștefan Vodă a avut loc lansarea cărții de epigrame și poezii umoristice „Scurt și clar” al unui dintre cei mai valoroși profesori de limbă și literatură română din raion, un om pentru care noțiunea de autoperfecțiune este condiția existențială zilnică - Ion Vascan. Pentru aceasta, elevii clasei a VIII-a de la Gimnaziul din s. Cioburciu unde activează profesorul Ion Vascan, au venit cu un recital de poeze și epigrame ale autorului, însoțite de frumoase cântece interpretate de ansamblul vocal condus de profesoara de muzică dna Olga Moga.

Tot omul este înzestrat cu germenele creației, el în esență fiind rod al creației voite de Cel de Sus. „Că nu e om să nu fi scris o poezie...” - îngână glasul zeilor și confirmă cel al înțelepților și Ion Vascan se impune nu numai ca epigramist, dar și ca publicist. La ziarul raional „Prier – info” susține de câțiva ani o importantă rubrică „Cine sunten? Cum suntem”? Zic, foarte importantă, pentru că prin materialele înserate la această rubrică profesorul Ion Vascan încearcă, prin prizma credinței creștine și a adevăratelor valori morale, să identifice declinul moral al multor concetățeni de-ai noștri și cu ce ar putea fiecare din noi să contribue la însănătoșirea morală a societății.

Pentru o prezentare mai amplă a activității dlui Vascan, noi, colectivul Bibliotecii Publice Orășenești am studiat arhivele ziarului raional și am adunat într-o culegere de carte toate articolele publicistice ale autorului. Acestei cărți i-am dat acelaș nume - „Cine suntem? Cum suntem”? A fost o surpriză plăcută nu numai pentru Ion Vascan, dar și pentru cei prezenți.

Pe parcursul discuțiilor s-a convenit ca asemenea activități să fie organizate mai frecvent, cu prilejul editării și altor cărți. Dat fiind faptul că raionul nostru are talente veritabile, ar fi păcat să nu le promovăm. Avem scriitori, membri ai Uniunii Scriitorilor din Moldova - dnii Ștefan Agachi și Grigore Teslaru, Petru Bulai – autor al unei cărți memoralistice și epigrame. Anton Port, meșter popular și autor al câtorva cărți.

În timpul nostru atât de pragmatic, cu o lume preocupată de interese materiale, dar și de multe griji cotidiene, asemenea activități au menirea de a ne distrage de la ele și de a ne oferi o placere sufletească.

ALEXANDRINA BÂNZARI-ANTOHI, prof. de pian,
CORINA ILIEV, prof. de vioară, Școala de Muzică „George Enescu”, mun. Bălți

Performanțele Școlii de Muzică „George Enescu” la aniversarea de 60 ani

Anul 2017 pentru Învățământul Artistic vocațional este marcat cu împlinirea frumoasei și onorabile vârste de 60 ani ai Școlii de Muzică „George Enescu” din mun. Bălți. Este o instituție cu tradiții, care de-a lungul timpului a educat și a crescut generații de muzicieni, mulți dintre care și-au continuat studiile în domeniul artei muzicale, ducând faima școlii dincolo de hotarele Republicii Moldova.

Uitându-se în urmă de la înălțimea anilor trăiți, Școala de Muzică „George Enescu” are cu ce se mândri.

De-a lungul anilor, elevii scolii participă activ la diverse concursuri naționale prestigioase, cum sunt *Concursul de interpretare muzicală vocal-instrumentală „V. Paterău” (Drochia), Concursul Național „Tinere Talente” (Chișinău), Concursul Republican „Zlata Tcaci” (Chișinău), Concursul de interpretare artistică „Cristale sonore” (Ialoveni).*

În anul 2015 la Concursul Național „Tinere Talente”elevii și colectivele școlii au fost premiați cu următoarele premii: Premiul I — *Duetul de pianiști Lunin Arina/Turceac Alina*, cl. prof. A. Chilari/A Cebotari și *Ansamblul vocal-instrumental*, cond. Dm. Bonga; Premiul II — *Duetul de pianiști Struc Daniil/Babinciuc Daria*, cl. prof. A. Chilari/A. Cebotari și *Ansamblul de chitariști*, cond. J. Miligrom, *Orchestra de muzică populară „Tinerețea”*, cond. I. Ștefăneț; Premiul III — *Corul claselor mari „Crescendo”*, cond. A. Cușcenco, m.d.c. A. Carapetean.

În anul 2016 la Concursul Național „Tinere Talente”, pentru harul și munca asiduă elevii școlii au fost desemnați cu următoarele premii: Premiul I – *Ghileț chi Virsavia (vioară)*, cl. prof. N. Grigorevschi, m.d.c. Sv. Roșu; Premiul — *Burlaca Ion (vioară)*, cl. prof. C. Iliiev, m.d.c. O. Borș; Premiul III — *Hrapov Vlad (acordeon)*, cl. prof. Dm. Bonga și *Hrapov Vlad* își continuă studiile la Colegiul de Muzică și Pedagogie din mun. Bălți.

Recent elevii ȘMGE s-au întors de la acest concurs cu următoarele premii: Premiul II — *Bobuțac Cristian (chitară),* cl. prof. V. Pancratov; Premiul II — *Borodina Ecaterina (flaut)*, cl. prof. I. Ștefăneț; Premiul III — *Rudenco Margarita (flaut),* cl. prof. I. Ștefăneț.

Elevii secției *Pian* la Concursul Republican „Zlata Tcaci” au fost desemnați cu diplome pentru prestanța strălucită, după cum urmează: *Anul 2014*: Premiul III — *Struc Daniil*, cl. prof. A. Cebotari; *Anul 2015*: Premiul II — *Cojemeachina Chira,* cl. prof. A. Cebotari; Premiul III — *Balan Beatrice,* cl. prof. A. Chilari; *Anul 2016* — Diplomă pentru interpretare strălucită, *Cojemeachina Chira* și *Pascaru Dumitrița*, cl. prof. A. Chilari.

În anul 2016 elevii ȘMGE au participat la prima ediție a Concursului de interpretare artistică „Cristale sonore” (Ialoveni), unde au fost menționați cu următoarele premii: Premiul II — *Bobuțac Cristian (chitară),* cl. prof. V. Pancratov și *Jurjiu Ecaterina (vioară)* și *Ghilețchi Virsavia (vioară)*, cl. prof. N. Grigorevschi, m.d.c. Sv. Roșu; Premiul III — *Basiuc Nichita (pian),* cl. prof. St. Smirnov, *Cazanjiu Mihaela (pian),* cl. prof. A. Chilari, *Struc Daniil (pian)* și *Ciugureanu Andrei (pian),* cl. prof. A. Cebotari.

În perioada anilor 2013-2015 o activitate prodigioasă a manifestat *Corul claselor mari „Crescendo”* sub conducerea tânărului specialist, dar deja cu experiență și foarte profesionistă Ana Cușcenco. În octombrie anul 2014 la Concursul-Festival „A ruginit frunza din vii” (Chișinău) corul s-a învrednicit de Diplomă de argint. Următorul succes a fost obținut în aprilie 2015 la Concursul Național „Tinere Talente” marcat cu Premiul III. În mai 2015 corul a participat la Concursul Național de muzică corală „Hora primăverii” (Chișinău), unde a obținut Premiul I. În iulie, anul respectiv, corul „Crescendo” a participat la Concursul Internațional de muzică corală „Gavriil Muzicescu” (Iași, România) — Premiul III.

Un factor deosebit pentru ȘMGE este predarea obiectului *Compoziție*. În anul 2015 elevii *Ciugureanu Andrei și Zaharova Olga* împreună cu profesoara de discipline muzical-teoretice Z. Andronic, în premieră, au participat la Concursul Național al tinerilor compozitori (Chișinău), unde au obținut Premiile I și II.

Anul acesta elevii Școlii de Muzică „George Enescu” au participat la concursuri/festivaluri internaționale. Elevii *Pascaru Dumitrița,* cl. prof. A. Chilari, *Tîltu Artiom, Gordilă Alina,* cl. prof. A. Bânzari-Antohi au prezentat decent școala la Festivalul internațional de interpretare pianistică „Prietenii Muzicii” (Cluj-Napoca, România), unde au fost menționați cu Diplome de Excelență și Premiul special al editurii Arpeggione. Eleva *Macnovit Mihaela*, cl. prof. St. Smirnov, actualul director al ȘMGE, a participat la Concursul Internațional de interpretare pianistică „Piano Artis” (Iași, România), unde a fost menționată cu Diplomă Specială.

Din inițiativa ex-directorului ȘMGE dlui Valeriu Tetelea și cu susținerea secției *Instrumente cu coarde și aerofone* a școlii, în anul 2015 a dat start Concursului municipal „Împărăteasa vioară”, desfășurat anual cu participarea elevilor violoniști, având drept scop susținerea și promovarea lor.

O altă tradiție frumoasă a școlii a devenit Concursul municipal „Tineri Interpreți”, organizat de către secția *Instrumente populare* cu susținerea Secției Cultură a Primăriei mun. Bălți la compartimentele

Ministerul Culturii al Republicii Moldova

Diplomă de Onoare

Se decernează

Școala de Muzică „George Enescu"

Bălți, Locul I în cadrul concursului

republican "Cea mai reprezentativă

instituție de învățământ

artistic extrașcolar"

Ministru Boris FOCȘA

Concursul Național

al Colectivelor și Ansamblurilor Instrumentale

„Tinere Talente"

DIPLOMĂ

Locul I

se decernează

Ansamblului de pianiști - Școala de Muzică „G. Enescu", or. Bălți

Profesor: CHILARI Angela, CEBOTARI Angela

Președintele juriului

TETELEA Margareta

Concursul Național de Interpretare Artistică

ediția 2015

Diploma

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

DIPLOMĂ

Se acordă premiul I ansamblul

elevei/elevului Struc Daniil - Babinciuc Daria

pentru talentul deosebit dovedit la

Concursul tinerilor interpreți, secțiunea Pian,

desfășurat în cadrul Festivalului - Concurs "George Enescu", ediția a III-a,

Bălți, Republica Moldova.

21 mai 2016

Președinte,

Radu BOROIANU

Acordeon și *Instrumente aerofone*, promovat o dată la 2 ani.

Cea mai mare realizare a ȘMGE este organizarea și desfășurarea din anul 2006 a Concursului zonal al tinerilor interpreți „George Enescu" inițiat în colaborare cu catedra *Arte și Educație artistică* a Universității de Stat „Alecu Russo" și cu suportul Secției Cultură a Primăriei mun. Bălți, precum și ai altor sponsori. Acest concurs se adresează elevilor ce studiază pianul și vioara la școlile de muzică/arte a învățământului artistic din zona de Nord a Republicii Moldova și se desfășoară o dată în 5 ani. În anul 2016, pe data de 21 mai s-a desfășurat ediția a III-a. Participanții concursului de la Școala de Muzică „George Enescu" s-au ales cu următoarele premii:

Pian –solo, categoria A. Premiul II — *Ciugureanu Andrei,* cl. prof. A. Cebotari.

Pian –solo, categoria B. Premiul I — *Struc Daniil*, cl. prof. A. Cebotari; Premiul III — *Cazangiu Mihaela,* cl. prof. A. Chilari și *Clim Anastasia,* cl. prof. A. Maximciuc.

Pian – solo, categoria C. Premiul III — *Gajula Timofei*, cl. prof. N. Sudenoc și *Babinciuc Daria*, cl. prof. A. Chilari.

Pian ansamblu: Premiul I — *Struc Daniil/Babinciuc Daria*, cl. prof. A. Chilari/A. Cebotari; Premiul II — *Zaharova O./Guseva X.*, cl. prof. A. Maximciuc/N. Sudenoc; Premiul III — *Lupin Arina/Turceac Alina,* cl. prof. A. Chilari/A. Cebotari.

Vioară – solo, categoria A. Premiul II — *Babără Laurențiu*, cl. prof. L. Bucătari, m.d.c. A. Goia; Premiul III — *Vitiuc Marin*, cl. prof. C. Iliev, m.d.c. O. Borș.

Vioară – solo, categoria B. Premiul I — *Burlaca Ion*, cl. prof C. Iliev, m.d.c. O. Borș; Premiul III — *Carp Daniel*, cl. prof. L. Taburceanu, m.d.c. L. Pancratova.

Vioară – solo, categoria C. Premiul I — *Ghilețchi Virsavia,* cl. prof. N. Grigorevschi, m.d.c. Sv. Roșu; Premiul III — *Jurju Ecaterina*, cl. prof. N. Grigorevschi, m.d.c. Sv. Roșu și *Calancea Anastasia*, cl. prof. L. Bucatari, m.d.c. A. Goia.

Vioară ansamblu. Premiul I — *Virsavia Ghilețchi/Ecaterina Jurjiu,* cl. prof. N. Grigorevschi, m.d.c. Sv. Roșu.

În rând cu elevii au fost menționați și maiești de concert *Svetlana Roșu, Anjelina Goia, Olesea Borș.*

Un succes remarcabil pentru școală a fost Diploama de Onoare de gradul I în Concursul Republican „Cea mai reprezentativă instituție de învățământ artistic extrașcolar".

Din cele relatate anterior, menționăm doar performanțele elevilor la concursuri și festivaluri din ultimii ani de studii. De-a lungul activității școlii aceste succese sunt extrem de numeroase pentru a le enumera pe toate.

Cu 60 de ani în urmă a început viața acestei instituții. Sunt 60 ani de urcări, treaptă cu treaptă în lumea misterioasă a muzicii. Sunt 60 de ani de realizări, succese și performanțe frumoase, pe parcursul cărora cei mai experimentați profesori au tras brazde adânci în sufletele și inimile copiilor, care au ajuns la performanțe înalte.

FUNDAȚIA CULTURALĂ "PRO PIANO-ROMÂNIA"

21 ani

Diplomă

DE EXCELENȚĂ și

PREMIU SPECIAL

Elevului/ei PASCARU DUMITRIȚA

Categoria A.S.

Profesor CHILARI ANGELA

Președinte:

Membrii juriului:

FESTIVALUL "PRIETENII MUZICII"

Filiala Cluj-Napoca

24 - 26 februarie 2017

Ediția a X-a

LA MULȚI ANI DRAGĂ ȘCOALĂ!

CLUBUL NAȚIONAL AL COREGRAFILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Atelierul profesional: *Organicitatea dansului popular*

Reportaj foto de M. Cocieru

Ansamblul Folcloric ***Floare de noroc***,

Conducător artistic Valentina Gâlcă,
s. Volovița, r. Soroca